

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta
Ústav politologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Štancová

**Zahraniční politika ČLR v zemích postkomunistické
Evropy**

Chinese Foreign Policy in European Post-Communist States

Chyňava, 2019

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, PhD.

Abstrakt: Bakalářská práce se zaměří na vztahy Čínské lidové republiky se státy postkomunistické Evropy v době Xi Jinpingovy vlády, kdy se Čína snaží přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení na mezinárodní úrovni. Práce vyjde z diskuse různých přístupů k tomu, o jaké pojetí moci a mocenské cíle v čínském případě jde (jedná se o dominanci, hegemickou moc, anebo o nějaké nové pojetí moci popsitelné spíše pomocí rekonstrukce některých čínských tradic, a ne standardním, a tedy nutně západostředním jazykem teorií mezinárodních vztahů). Bude se zabývat otázkou, jaké jsou důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy, je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná, či jaké jsou důvody, které vedly k naplnění či nenaplnění jejích cílů. Za účelem zodpovězení těchto otázek budou v práci analyzovány specifické způsoby, kterými Čína prosazuje svůj vliv v rámci regionální iniciativy 1+16 a rekonstruováno čínské pojetí moci. Pro detailnější pohled a analýzu konkrétních faktorů na úrovni jednotlivých zemí budou součástí práce případové studie tří států postkomunistické Evropy – České republiky, Maďarska a Polska.

Klíčová slova: ČLR; čínská zahraniční politika; iniciativa 1+16; střední Evropa

Abstract: This paper analyzes China and European postcommunist states relations in Xi Jinping's era. This era is specific in Chinese attempts to resolve its economic position into an international power position. This paper discusses various approaches to Chinese goals and power concepts. Examines if it is a domination or hegemony concept, or a new power concept which can be described only by reconstruction of Chinese traditions. The main issues of this paper are Chinese reasons of interest in European postcommunist states, success of its foreign policy goals in this area and reasons which led to either failing or success of its goals. To answer these issues will be analyzed specific methods of promoting Chinese influence in 16+1 initiative and also will be reconstructed Chinese power concept. To analyze specific factors in individual states this paper includes a case study of three European postcommunist states – Czech Republic, Hungary and Poland.

Key words: PRC; Chinese foreign policy; 1+16 initiative; central Europe

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zahraniční politiky ČLR v zemích postkomunistické Evropy“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

.....

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucímu bakalářské práce PhDr. Ondřeji Slačálkovi PhD., hlavně za jeho trpělivost a čas, odborné vedení, podnětní návrhy i věcné připomínky.

Obsah

ÚVOD	6
ČÍNSKÁ MOC	10
AMBICE A MOC ČÍNY ZA XI JINPINGA	10
„ČÍNSKÝ SEN“ JAKO CÍL	13
EKONOMICKÝ RŮST	20
ZAHRANIČNÍ POLITIKA ČLR	23
<i>Kdo vytváří zahraniční politiku v ČLR</i>	23
<i>Výzkum mezinárodních vztahů v ČLR</i>	25
<i>Vztah Číny a Evropské Unie</i>	26
<i>Propaganda</i>	28
REGIONÁLNÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKA	30
POSTKOMUNISTICKÁ EVROPA	30
ZAHRANIČNĚ POLITICKÉ VZTAHY S ČLR	31
HISTORIE	31
INICIATIVA 16+1	33
ANALÝZA	35
ČLR, 16+1	36
ČESKÁ REPUBLIKA	38
<i>Postoj vůči Číně</i>	39
<i>Zahraniční politika Číny v ČR</i>	39
<i>Čínské přísliby</i>	40
<i>Realita</i>	41
<i>Potencionální bezpečnostní rizika</i>	42
<i>Výsledky</i>	42
MAĎARSKO.....	44
<i>Postoj vůči Číně</i>	44
<i>Zahraniční politika Číny v Maďarsku</i>	45
<i>Čínské přísliby</i>	46
<i>Realita</i>	47
<i>Bezpečnostní rizika</i>	47
<i>Výsledky</i>	48
POLSKO	49
<i>Postoj vůči Číně</i>	49
<i>Zahraniční politika Číny v Polsku</i>	49
<i>Čínské přísliby</i>	50
<i>Realita</i>	51
<i>Potencionální bezpečnostní rizika</i>	52
<i>Výsledky</i>	53
POROVNÁNÍ	54
<i>Podíl investic přicházejících z EU a Číny</i>	54
<i>Výsledky čínské politiky</i>	55
ZÁVĚR	59
BIBLIOGRAFIE	64

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou vztahy Čínské lidové republiky se zeměmi postkomunistické Evropy v době, kdy se na mezinárodní úrovni snaží Čína přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení. Tato doba nastává v roce 2012, kdy se Xi Jinping stává generálním tajemníkem a o čtyři měsíce později i prezidentem Čínské lidové republiky. Se Xi Jinpingovým nástupem se Čína ocitá v nové éře. Která je specifická ekonomickou silou a snahou této ekonomické síly využít pro mocenské postavení. Téma zahraniční politiky ČLR je v poslední době v důsledku jejího ekonomického růstu velmi probírané. Tato práce se zaměří především na její snahy o získání mocenského postavení. Využije k tomu stoupajícího čínského zájmu o země postkomunistické Evropy, důsledkem kterého ustanovila iniciativu 16+1. Pomocí rekonstrukce současného čínského pojetí moci zjistí, o jaké pojetí moci a mocenské cíle se v jejím případě jedná.

Podnětem pro geografické vymezení této práce na region postkomunistické Evropy je samotné vytvoření iniciativy 16+1, která státy bývalého východního bloku zahrnuje. Nabízí se totiž otázka, co vytvořením této iniciativy ČLR sleduje. Mimo to jsou ale důvodem i nedávné změny v domácích politikách těchto států – konkrétně v České republice, Maďarsku a Polsku. Tyto státy současně sblížuje jejich pozice ve středu Evropy a členství ve Visegrádské skupině. Většina států iniciativy 16+1 jsou členy Evropské unie. Tato práce vychází z hypotézy, že se Čína ve své snaze o mocenské postavení na mezinárodní úrovni snaží pomocí svého stabilního ekonomického růstu získat vliv na tomto území.

Výzkumnou otázkou je, jaké jsou důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy, je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná, a co vedlo k naplnění či nenaplnění jejích cílů. Tato práce nezkoumá pouze otázku, zda je iniciativa 16+1 ve státech postkomunistické Evropy úspěšná. Odvíjí se od samotných cílů zahraniční politiky, zkoumá jestli, je v těchto plánech a cílech úspěšná. Tyto cíle budou popsány na základě rekonstrukce čínské moci.

Jako metodologický přístup pro tuto práci byla zvolena případová studie. Vzhledem k rozsahu práce se analýza se bude zabývat pouze třemi státy postkomunistické Evropy: Českou republikou, Maďarskem a Polskem. Tato případová studie má za cíl analyzovat konkrétní

faktory čínské zahraniční politiky na úrovni jednotlivých zemí. Faktory zahrnují dynamiku bilaterálních vztahů a strategických partnerství (vnímání ČLR v daném státu, přísliby čínských investic a poté jejich reálný objem, bezpečnostní rizika a výsledky jejich spolupráce).

Tato práce vychází z hypotézy se kterou pracuje Graham Allison v knize *Osudová past*, že ČLR usiluje o to, aby svou stoupající mocenskou pozici přeložila do mocenského postavení na mezinárodní úrovni. K zjištění o jakou pozici se jedná - zda je to hegemonická moc, dominance či jiné pojetí moci bude primárním zdrojem kniha Davida Shambaugh *The China reader: Rising power* z roku 2016. Graham Allison i Michael Pillsbury ve svých knihách tvrdí, že k dosažení cíle ČLR je nutné, aby nahradit dosavadního hegemonu. K tomu musí využít různých strategií. K popsání těchto strategií bude primárně využita kniha Michaela Pillsburyho *The Hundred-Year Maraton* z roku 2016.

Tato práce primárně pracuje již se zmíněnou knihou *Osudová past* Grahama Allisona. Ten ve své knize vychází z toho, že se Čína ve svém mocenském boji snaží nahradit stávajícího hegemonu USA. Nicméně i tato kniha naráží na své limity. Ty se nachází v příliš nekritickém přístupu autora k Číně, který je vidět například v nekritickém využívání statistik o čínském růstu, které se později ukázaly jako zfalšované. Pro popis zahraniční politiky Číny využívám primárně knihu Davida Shambaugh *The China reader: Rising power*, která navazuje na jeho knihu z roku 2012 *China goes global. Rising power* na základě výzkumu založeném na stejných faktorech zjišťuje že dochází na Xi Jinpinga k transformaci čínské zahraniční politiky v důsledku jeho ambic. Pro popis čínské strategie jsem zvolila knihu Michaela Pillsburyho *The Hundered-Year Marathon*. Pro kritický pohled na současný čínský systém a jako protiváha k Allisonovovu nekritickému přístupu, bylo využito knihy od Stein Ringena *Perfertní diktatura*. K analýze jednotlivých zemí bylo využito zdrojů regionálních výzkumníků. Pro analýzu České republiky bylo využito z větší části policy paperů od Rudolfa Fürsta a Ivany Karáskové. Pro analýzu Maďarska bylo využito primárně analýz od Tamase Matury. Pro analýzu Polska bylo využito výzkumu Richarda Turczányiho a Lukasje Sareka. Přístup těchto autorů k Číně je povětšinou kritický.

V této práci je pro větší srozumitelnost v čínských jménech a pojmech použita mezinárodní transkripce *Pinyin* namísto českého přepisu Oldřicha Švarného. U názvů měst a míst byly ponechány jejich ustálené formy.

Struktura práce

V první kapitole s názvem *Čínská moc; Ambice a moc Čína za Xi Jinpinga* se zabývám vlivem Xi Jinpinga na politiku ČLR a důvody, proč to byla zrovna jeho politika, kterou považují za určující pro změnu čínské zahraniční politiky. Dále se zabývám důležitými milníky v čínské historii, jako je období Válčících států, události po pádu císařství a vláda komunistické strany za Mao Zedonga. Tyto události jsou pro pochopení dnešních čínských ambic určující, protože začaly formovat čínskou nacionální identitu a ideály. Pro boj o mocenské postavení si Čína vytvořila vlastní identitu, která je postavena na nacionalismu, pramenícího z její „bohaté historie.“ V rámci popsání čínského cíle se dostávám v rámci této kapitoly k pojmu „*Čínský sen*“. Tento Xi Jinpingův koncept má odhalit o jaké cíle ve skutečnosti Číně jde a jaké k tomu využije strategie.

V další kapitole s názvem *Ekonomický růst* popíšu cestu Číny od chudé země zničené živelnou politikou Mao Zedonga, přes cestu otevírání a západního směřování Deng Xiaopinga. Tato kapitola má za cíl ukázat, jak rychle je Čína schopna dosáhnout svých plánů v rámci získání velikosti a uskutečňování vize Čínského snu. Ukazuje, že Čína dosáhla nebývalého ekonomického, ale i vojenského růstu. Což nás přesvědčí o tom, že její nástup mezi světové velmoci je postaven hlavně na její ekonomice.

V kapitole *Zahraniční politika ČLR* popíšu tradice čínského výzkumu mezinárodních vztahů od realistů po novodobé globalisty. Budu se věnovat aktérům čínské zahraniční politiky, vztahům Číny s EU, které jsou pro další analýzu důležité. Popíšu také nejsilnější nástroje čínské zahraniční politiky mezi které patří propaganda pomocí médií a vzdělávací instituce, které se nazývají Konfuciovy instituty.

V kapitole *Postkomunistická Evropa* popíšu stručně historické vztahy Číny se státy postkomunistické Evropy. Poté navážu na novodobou spolupráci těchto států s ČLR, která je zaštitěna iniciativou 16+1. Poté práce naváže na analýzu tří států postkomunistické Evropy: České republiky, Maďarska a Polska. Analýza tyto státy bude na základě jednotlivých faktorů: postoji vůči Číně, zahraniční politice Číny vůči konkrétnímu státu, čínských příslibech, realitě a potencionálních bezpečnostních rizicích, které pomůžou odhalit, do jaké míry Čína využívá v daných státech problematických nástrojů k tomu, aby si zajistila mocenské postavení. Výsledky ukážou, zda byl způsob, jak Čína vedla v těchto státech svou zahraniční politiku

úspěšný, a podařilo se jí tak získat alespoň větší vliv. Porovnáním států se dozvíme celkové výsledky, které odhalí, jak si čínská zahraniční politika ve svých cílech vedla a zda byl záměr Číny skutečně omezit vliv EU a USA v daném území a pokud ano tak zda se jí to povedlo.

Čínská moc

Ambice a moc Číny za Xi Jinpinga

„Čína nechápe svoje postavení jako rostoucí velmoc, ale spíše jako velmoc, která se navrácí zpět na svou pozici.“ Kissinger, 2012

Tato kapitola se bude věnovat vlivu Xi Jinpinga na politiku ČLR a důvodům, proč to byla zrovna jeho politika, kterou považuju za určující pro změnu zahraniční politiky i se zeměmi postkomunistické Evropy. Počátkem je období od listopadu 2012 do března 2013, kdy byl Xi Jinping zvolen do funkce generálního tajemníka ÚV KSČ a prezidenta ČLR. S jeho nástupem se začalo hovořit o silné Xi Jinpingově autoritě, která později byla deklarována povýšením jeho ideologie na stejnou úroveň jako Mao Zedongovo myšlení a socialistická cesta. Základní ideologie ČLR zahrnuje několik konceptů. Počínaje marxismem-leninismem, na který navazuje Mao Zedongovo myšlení *Mao Zedong sixiang*, o úroveň níže postaveným učením Deng Xiaopinga *Deng Xiaoping lilun* doplněné o myšlení Tří zástupců Jiang Zemina *sange daibiao zhongyao sixiang* a koncept vědeckého rozvoje *kexue fazhan guan* Hu Jintaa. (Klimeš, 2017, s. 133)

Od Maovy smrti a konce kulturní revoluce uplynulo čtyřicet let, v té době byl rehabilitován i Deng Xiaoping, který se postupně dostal k moci. Čtyřicet let od začátku Dengových reforem, které změnily ČLR ze země málem nenávratně poškozenou Kulturní revolucí v zemi s tržní ekonomikou. Během Maovy vlády byl Deng Xiaoping dvakrát vysídlen na venkov mezi rolníky, poprvé v důsledku Velké proletářské kulturní revoluce, podruhé vinou Gangu čtyř. Podobný osud zažil i otec Xi Jinpinga, který se z postu šéfa stranické propagandy stal obětí jedné z kampaní Kulturní revoluce a taktéž byl i s rodinou vysídlen do nepříznivých podmínek venkova. Proto, když se roku 2012 dostává Xi k moci, objevují se v čínské společnosti očekávání liberalizace a lidských práv (kterých za Dengova režimu nebylo dosaženo, spíše naopak). Tato očekávání jsou motivována zkušeností Xi Jinpinga s Maovým tvrdým autoritářským režimem. (z přednášek Martina Hály)

Není však nutné dále zmiňovat, že tato očekávání nebyla naplněna. K žádné liberalizaci za Xiho éry prozatím nedošlo. Místo toho se změnilo Dengovo směřování politiky k Západu. Od nástupu Xi Jinpinga se v mnohem větší míře ve straně posílil vliv nacionalismu, leninismu

a ve společnosti byla utužena státní kontrola. (Ringen, 2018) Pohled na západní společnost se změnil, pro ČLR už není pozitivním vzorem, ale začíná být chápán jako archetyp zkaženého a zkorumpovaného světa. Od Xi Jinpingova zvolení došlo v ČLR k velkým změnám, ať je to opětovné zestátnování čínských firem, či centralizace a soustředění moci, která byla dříve v rukou mnoha členů politbyra. (Kopecký & Rezková, 2016)

K pochopení čínských ambic je zapotřebí ohlédnout se do čínské historie. Čínská historie je bohatá, a po její větší část byla Čína v asijském regionu hegemonem. S tím souvisí i čínské chápání okolního světa. Název Zhongguo – tedy Čína, nemá pouze jeden význam. Lze tento název chápat v překladu jako říše středu, říše podnebesí. Historicky v čínském chápání existují tendence dívat se na okolní civilizace říše jako barbarské či polobarbarské civilizace. (Allison, 2018) Toto nazírání na okolní civilizace mělo v období císařství dlouhou tradici. Čínská dominance v asijském regionu započala za dynastie Tang v 7. století n.l. Dlouhé období čínské nadvlády bylo ale vystřídáno stoletím ponižování.

Se vstupem do 19. století si s sebou Čína nesla status největší světové ekonomiky a vedoucí síly v oblasti technologie a veřejné správy. Zanedlouho ale přišlo století úpadku. Čína byla podrobena cizími mocnostmi, které si na jejím území zřídily kolonie a základny a ovládly většinu čínského zahraničního obchodu. Císařský režim se ke konci století zhroutil, centrální správa se rozpadla a Čína se ocitla v občanské válce. Velké části země se staly cílem invaze a okupace. Ztráta pozice velmoci a ztráta chápání Číny jako státu, který oprávněně stojí ve středu světa, nastaly bezprostředně po této katastrofě. Snaha znovuzískat svou pozici po tomto století ponižování, je zakořeněna v myslích Číňanů velmi hluboko. Tragédie století ponižování jim totiž ukázala, že jejich pozice ve středu světa není garantována, a že o tuto pozici musí neustále usilovat, a o svou sílu pečovat a chránit ji. K tomu mělo dojít v roce 1949, kdy Čínu ovládli komunisté v čele s Mao Zedongem. Ten toto vítězství revoluce považoval za počátek znovudobývání čínské pozice ve středu světa. Započala renaissance národa. (Ringen, 2018, s. 19)

Dnešní vůdci jsou motivováni ještě dalšími problémy, které byly v ČLR způsobeny. Nepříjemnou vzpomínkou je Maova destruktivní politika. Od roku 1949 se ČLR opravdu dařilo znovunabývat na ekonomické síle. Avšak ne na dlouho. Maova politika Velkého skoku v letech 1958-1960 společně s Kulturní revolucí v letech 1966-1976 způsobila obrovskou chudobu a vyčerpání lidských sil, mimo jiné ale poškodila i samotné fungování politického zřízení a systému. V počátcích vzniku ČLR fungovalo rozhodování ve Straně na debatách členů strany

u „kulatého stolu“, ke kterým se Mao při svém rozhodování obracel. Postupně ale Maova zvyšující se paranoia způsobila, že veškerou moc soustředil pouze u sebe. Jeho svrchovaná absolutní autorita způsobila, že lid byl fanatizován jeho výroky, a ostatní straníční činitelé byli postupně, v lepším případě, vysídlováni na venkov. Tato zkušenost ukázala, že státostrana má schopnost sebeustrukce. Následující vůdci proto, poučení těmito událostmi, do procedur státostrany a systému moci zahrnuli ochranu před takovými excesy. (Ringen, 2018, s. 20)

Nejenom události uvnitř Číny způsobily její otřes. Kolaps Sovětského svazu, komunistické velmoci a bývalého čínského vzoru, nechal na její následující politice výrazný otisk. Z pohledu Číny nastal kolaps SSSR díky kritice samotného režim, vlastní systém zanedbali a uvolnili jeho kontrolu. Kládli velké nároky na svůj lid, ale neodměnili jej blahobytem. Díky této zkušenosti začala Čína více kontrolovat tyto faktory. Byla posílena kontrola s cenzurou a zavedeny odměny. Poučena těmito třemi zkušenostmi Čína posílila, odstranila chyby, kterých se dopouštěl Sovětský svaz, vláda byla schopná využít jakékoli prostředky, aby zabránila údajným chybám, kterých se v SSSR dopustili. Jedním z příkladů, jakých prostředků je Čína schopna využít, je masakr na náměstí Tiananmen z roku 1989. (Ringen, 2018, s. 21)

Rostoucí korupce členů Strany začala budit obavy, zda je stále věrna komunistickému ideálu. Xi Jinpingovo nové postavení lídra, který soustředí většinu moci - jeho permanentní působení v médiích, předsednictví ve výborech, kde se formulují klíčová politická rozhodnutí či předsednictví v Ústřední disciplinární komisi, mu umožnili zbavovat se nejen politických oponentů. (Kopecký & Rezková, 2016) Proto na obavy o legitimitu Strany reagoval protikorupční kampaní, kdy bylo různými tresty postiženo okolo devíti set tisíc členů strany, a to ve snaze utužit státní systém. Je zde vidět jakým způsobem se Xi vyhýbal chybám SSSR. Zatímco Gorbačov povolil myšlenkovou otevřenost, Xi utužil kontrolu. (Allison, 2018, s. 223)

Tři výše zmíněné události jsou pro pochopení jednání Číny v dnešní době klíčové. Století ponížení a Maových excesů způsobily, že byly nejenom provedeny reformy k lepšímu fungování Strany, ale ukázalo se, jakého charakteru je čínský cíl. (Ringen, 2018, p. 18) Jeho charakter má silně nacionalistickou tendenci. Čínský cíl je představou stranické obrody, vycházející z odkazu k době, kdy čínská civilizace byla na svém vrcholu. Xi se ve své nacionalistické politice obrací právě k této „zlaté době“ čínských úředníků – strážců čínské civilizace, s historickým mandátem vládnout. (Allison, 2018, p. 225) Je to reakce na nedávné

debaty o potřebě národní tradice a filosofie, kvůli stoupajícímu vlivu v oblasti ekonomiky. Odpověď byla nalezena právě ve vytvoření národní kultury pomocí té tradiční a vytvořit tak „teologickou“ formu moci, založené na morálce, sociální kohezi a vzdělávání skrze kanonické konfuciánské texty. To vše se propojilo s myšlenkami socialistické cesty. Vytvoření této národní kultury legitimovalo moc Komunistické strany. (Billioud, 2007)

Komunistická strana buduje čínskou identitu pomocí ideálů své civilizace, národní hrdosti a k historickému odkazu své země. Pomocí hesel *wu wang guo chi* nezapomenout na národní ponížení, podněcuje vlastenectví skrze staré křivdy. (Allison, 2018, s. 226) Díky tomu se každý komunistický vůdce chápe jako ten, kdo intenzivně pracuje na znovuoobnovení pozice Číny ve světě. (Ringen, 2018, p. 19) Poučením z kolapsu SSSR Čína zjistila, jakých chyb se pro svůj rozvoj má vyvarovat a hlavně, jakými způsoby udržet státostranu při životě.

Díky předchozímu odstavci tedy lze chápat i pozici Xi Jinpinga jako pozici vůdce pracujícího na budování velké Číny. Vytvořené na nacionalismech, odkazu ke „zlaté“ době Číny, na čínské identitě, která je neslučitelnou s americkou modernitou. K tomuto účelu definoval „Čínský sen“. To znamená, že: 1. Vráti Číně asijskou dominanci, které se těšila před zásahem Západu. 2. Obnoví kontrolu na územími „Velké Číny“, zahrnující Xinjiang, Tibet, Hongkong a Taiwan. 3. Obnoví historickou sféru vlivu v okolí. 4. Dosáhne respektu ostatních světových velmocí v mezinárodních institucích. (Allison, 2018, s. 206)

„Čínský sen“ jako cíl

„Sen čínského lidu je velmi úzce propojený se sny ostatních národů, „Čínský sen“ může být realizován pouze v harmonickém mezinárodním prostředí se stabilním mezinárodním pořádkem. Musíme mít na paměti jak naše, tak i mezinárodní požadavky, pokračovat v harmonickém rozvoji a usilovat o vzájemně výhodných cestách. Budeme usilovat o spravedlnost při prosazování společných zájmů, podporovat nové myšlení o společné, komplexní, kooperativní a udržitelné bezpečnosti. Budeme usilovat o otevřený, inovativní a inkluzivní rozvoj, z něhož budou mít prospěch všichni; podpořit mezikulturní výměny charakterizované harmonií v rámci rozmanitosti, inkluzivity a vzájemného učení; a kultivovat ekosystémy založené na respektování přírody a ekologického rozvoje. Čína bude i nadále

usilovat o ochranu světového míru, o přispění ke globálnímu rozvoji a prosazování mezinárodního pořádku.“ (Xi, 2017, p. 22)

V březnu roku 2013 se konalo Všečínské shromáždění lidových zástupců a Čínské lidového politického poradního shromáždění. Tato zasedání měla důležitý význam, díky zvolení nových čelních představitelů ČLR. Prezidentem byl zvolen Xi Jinping a premiérem Li Keqiang. (Ihned.cz, 2013) Podle nového čínského vedení se nashromáždilo mnoho problémů. Řešením má být nový koncept vládnutí. Byla zformulována strategie k uvedení čínského rozvoje do nové fáze, a to koordinovaný, inovativní, zelený a harmonický rozvoj. Mimo jiné ale zformuloval Xi Jinping další nový cíl: „Čínský sen“. Sen, který je představou velké inovativní Číny a její renesance. „Čínský sen“ je interpretován obecně jako sen, který má vytvářet blahobyt nejen pro čínský lid, ale zároveň má přinášet prospěch celému světu. Vzestup Číny tedy nemá být chápán jako hrozba, ale příležitost. „Bohatá, silná a prosperující Čína bude pro svět vytvářet velké obchodní příležitosti.“ (Čínská ambasáda v ČR, 2013)

V rámci „čínského snu“ bylo jen málo zmínek o politických cílech. Xi uvedl, že Čína by měla usilovat o to, aby se stala „demokratickou“ i prosperující zemí, ale jasně vyjádřil, že to nemá být západním stylem liberální demokracie. (Joseph, 2014, pp. 180-190) „Čínský sen“ má být uskutečněn do roku 2049, to znamená do výročí sta let od Maova vítězství a vzniku ČLR. Pro začátek uskutečňování čínského snu vybral slogan *fixing zhi lu*, cesta k obnově. Nacionalistické slogany se brzy staly pro Xi Jinpingovou politiku charakteristickými. Nutno říci, že po tomto prohlášení začaly být obrysy čínského směřování znatelné. Samotné Xiho prohlášení o „čínském snu“ či „silném národním snu“ je v čínské politice velmi netradiční. Žádný z čínských komunistických vůdců nepoužil ve svém proslovu slovo „sen“ či „naděje“, jsou to slova používaná spíše v politice západních států. (Pillsbury, 2016, s. 30)

Xi Jinping není prvním, kdo „Čínský sen“ interpretoval. V roce 2009 vznikla kniha *The China dream*, která byla napsána plukovníkem ČLOA Liu Mingfuem. Ten v této knize popisuje, jak se Čína stane světovou mocností a nahradí tak USA. Věnuje se i tomu, proč Sovětský svaz neuspěl, a jak se Čína z jeho chyb může poučit. Boj o první místo ve světě Liu označil jako „stoletý maraton“. Pojem maratonu ale odkazuje k další knize, která se věnovala pozici Číny ve světě. V roce 2005 byl publikován článek s názvem *The Under Heaven System* od Zhao Tingyanga. V tomto článku převáří globální strukturu na základě tradičního čínského ideálu.

Článek pracuje s pojmem *tianxia*, který lze přeložit jako *podnebesí, Čína* nebo *impérium*. Čína je zde chápána jako civilizace na vrcholu, která má zodpovědnost za správu světa, upravovat poměry mezi státy a národy pomocí harmonizace, čínské kultury a jazyka tak, aby bylo podnebesí dobře uspořádáno. Jeho koncept počítá i s nepřizpůsobivými státy, a využívá strategií z dějin státu Zhou.¹ Pomocí této strategie se snaží dosáhnout vyššího ekonomického a politického postavení vůči svému protivníkovi. Než se tak stane, bude bezpečně posilovat své zdroje. (Pillsbury, 2016, pp. 34-35) Texty *The China dream* a *The Under Heaven System* se v Číně staly velmi čtenými. Nástup Xi Jinpinga, který definoval „Čínský sen“ jako národní cíl může být proto i z tohoto hlediska chápán nikoli jako počátek „stoletého maratonu“, ale jako zesílení tempa ve snaze o velmocenskou pozici.

V dnešní době ČLR sice dosáhla postavení mezi lídry světové ekonomiky. Podle předchozího textu by ale byla chyba domnívat se, že tak dosáhla svého Čínského snu. Tento úspěch ale legitimuje důvody čínských vědců a armádních činitelů, jejichž texty jsem zmiňovala výše, si myslet, že by měla Čína rekonfigurovat „Čínský sen“. A to do jednoho světového snu – lidské kontinuity a harmonie společnosti nebo začlenění „amerického snu, evropského snu, afrického snu, asijsko-pacifického snu, latinskoamerického snu...“ „Číňané vždy chtěli velkou harmonii po celém světě jako jedna rodina (*shijie da tong, tian xia yi jia.*),“ prohlásil Xi ve svém Novoročním poselství 2017. Heslo je pozoruhodně podobné maoistickému sloganu „velké solidarity světového lidu“, obnovení čínského řádu v novém měřítku, které naznačuje zásadní výzvu, kterou je třeba řešit, a mimo to zmiňuje i pojem *tianxia*.² (Wang, 2017, s. 212)

Jakým způsobem se tedy „Čínský sen“ má uskutečňovat? Z předchozích textů jsme se dozvěděli, že plán Číny je vytvořit ekonomiku, která v cíli maratonu bude větší než ekonomika USA. A tomu bude úměrná i její vojenská síla. K dosažení cíle využívá Čína strategii založenou na devíti bodech. Tato strategie není zcela nová, odkazuje ke strategii z období Válčících států.³ Devět bodů strategie:

1. Neprovokovat nepřítel, dokud nebude moje pozice silnější.

¹ Jedním z nejslavnějších příběhů z období Válčících států je příběh o dvou sousedících královstvích: Zhou a Chu. Síla Chu stoupala, naopak zhouská moc zažívala úpadek. Jednoho dne přišel chuský velitel za zhouským králem a chtěl vědět, kolik zlata dostane, až bude sedět na jeho místě. Tím ale prozradil svůj plán dříve, než jeho moc byla tak silná, že by zhouskému králi opravdu nezbylo nic jiného než se podřídit. Díky tomu se mu nepodařilo království Zhou porazit.

² Význam *tianxia* (天下) viz výše.

2. Snaha o manipulaci okolí nepřítele.
3. Trpělivost.
4. Krádeže nápadů a technologií nepřítele.
5. Vojenská síla není pro vítězství dlouhotrvajícího boje nejdůležitějším faktorem.
6. Počítat s tím, že hegemon za účelem udržení své pozice podnikne i ty nejextrémnější kroky.
7. Nikdy neztratit pohled *shi*.⁴
8. Vyhodnotit situaci a svou relativní moc mezi ostatními hráči.
9. Ostražitost hraničící s paranoiou. (Pillsbury, 2016, s. 41)

Tato strategie opravdu odpovídá pohledu na dnešní čínské chování. Ve snaze o manipulaci okolí (2. bod) začala Čína v intencích „svého“ snu vytvářet mezinárodní iniciativy, které mají Číně zajistit moc v mezinárodním prostředí. Nejvýznamnější iniciativou je v tomto ohledu „Pás a stezka“, která odkazuje k historické Hedvábné stezce. Xi Jinping v původním projevu z roku 2013 explicitně své aspirace na hegemonii nezmiňuje. Co jiného ale znamená jeho vyhlášení „Nové éry“ v dějinách ČLR, které spočívá v „historické příležitosti“ přesunout komunistickou stranu do „centra světového dění“? Vize iniciativ „Pás a stezka“ a vyhlášení Globalizace 2.0. Iniciativa „Pás a stezka“ vytvořená na základě bilaterálních vztahů s ČLR má za cíl vytvořit novou síť politických a hospodářských vztahů, těžko tedy nehovořit o čínské aspiraci na hegemonii. (Hála, 2019) Jak uvidíme dále čtvrtý bod je v čínské strategii také velmi častý. Cenzuru a systém společenského kreditu můžeme považovat za projev bodu devět.

Do Pillsburyho konceptu stoletého maratonu, který má za cíl dosažení Čínského snu zapadají dále čtyři rekonstrukce, kterých je podle Xi Jinpinga nutno provést k jeho dosažení. První z nich je obroda strany. Pro její obrodu je velmi důležité očistit ji od korupce a obnovit její autoritu v očích čínského lidu. Je ale také velmi důležité posílit čínský nacionalismus a patriotismus, vrátit čínskému lidu národní hrdost. Mimo jiné si Čína musí udržet své tempo růstu, proto chce Xi uskutečnit třetí ekonomickou revoluci. Ekonomický růst pro dosažení cíle ale není vše, proto je v plánu reorganizace čínské armády. (Allison, 2018, s. 217)

⁴ V tomto kontextu je pojem *shi* (勢) chápán jako čínská válečná strategie, která radí počkat si na nejlepší příležitost k útoku.

Globální střídání – Čína hegemonem?

Cílem je, aby byla Čína tak bohatá a mocná, že ostatním národům nezůstane nic jiného než uznat její zájmy a vzdát jí respekt, jaký zasluhuje,“ tvrdí Graham Allison. (Allison, 2018, p. 27) Díky poučení z historie Válčících států je strategií Číny posilování své ekonomiky a vojenské moci do té doby, než bude opravdovou mocností, bude schopna svůj nárok uplatnit. (Pillsbury, 2016, s. 40)

Takové kombinování ekonomických a vojenských prostředků k získávání mocenské rovnováhy se podle Alisona nazývá geoekonomikou. Podstatou geoekonomiky je užívání ekonomických nástrojů, jako jsou obchod a investiční politika, či sankce a kyberútoky k zajištění ekonomických cílů. Tuto geoekonomickou strategii nejčastěji používá právě ČLR, a to z toho důvodu, že si to může dovolit. V dnešní době je obchodním partnerem více než sto třiceti zemí, které zahrnují i největší asijské ekonomiky. Obchodní výměna se členy Sdružení národů jihovýchodní Asie v roce 2015 představovala 15 % celkového obchodu, na rozdíl od výměny s USA, která tvořila o 9 % méně. Čína touto strategií geoekonomiky zajišťuje nejvyšší politické cíle, kvůli kterým by se mohl vést případný vojenský střet. Vedle ekonomických pák je ale důležité, aby Čína uměla zacházet s ekonomickými nástroji efektivně, což se jí daří velmi dobře. Na základě lákavých nabídek investic či nákupů, či zdražováním dodávek surovin pro státy na nich závislé, se Čína snaží manipulovat s danými zeměmi, aby dosáhla požadovaného výsledku. (Allison, 2018, s. 62-63)

Dobrym příkladem toho, jak velkou hospodářskou moc Čína má, je rok 2013, kdy vytvořila instituci konkurující MMF a Světové bance-Asijskou infrastrukturní investiční banku. Do té se ještě před rokem 2015 připojilo 57 států včetně Velké Británie. Čínská rozvojová banka předstihla Světovou banku a stala se největším finančním zaštit'ovatelem mezinárodních rozvojových projektů. Dále Čína vytvořila projekt „nové Hedvábné stezky“, který má propojit 65 asijských, evropských a severoafričských zemí na základě sítě dálnic, vysokorychlostních železnic, potrubí a elektrického vedení. Oba tyto příklady naznačují, že i někteří dlouhodobí spojenci USA posilují spolupráci s Čínou.

Na jedné straně máme tedy Čínu, která má na dosah svůj „Čínský sen“, stala se zemi hospodářsky stabilní a její růst je stále výraznější. Na druhé straně stojí západní svět a úpadek USA. Pokud budeme vycházíme z Wangova předpokladu, že by ČLR měla zájem o vytvoření

jednotného harmonického světového snu (Wang, 2017), musíme tedy předpokládat, že většina čínských zahraničních aktivit má tohoto cíle dosáhnout. Poučena historií Válčících států bude Čína ale nejdříve sbírat síly a její politika se bude snažit být nekonfliktní, hlavně co se vojenských sil týče.

Nedílnou součástí Xi Jinpingovy politiky jsou ideologické kampaně zaměřené na posilování národní hrdosti a nesené v duchu čínské výjimečnosti. Mezitím se Komunistická strana Číny staví do čela globalizace jako zachránce světového hospodářství a pokroku. V jádru ideologie je jednoznačně silný prvek nacionalismu. Xi zdůraznil, že „velká renesance čínského národa“ je ústředním cílem jeho správy. Mimo „Čínský sen“ se můžeme v Xi Jinpingově projevu dočíst i o diskusi o „silném armádním snu“ znamená nejen získat politickou podporu ozbrojených sil, ale také zdůraznit jeho názor, že vojenská síla Číny by měla být úměrná ekonomické síle. (Joseph, 2014, s. 180-190)

Mnozí komentátoři poukazují na to, že „Čínský sen“, možná i vědomě, evokuje „Americký sen“, který je v podstatě snem o osobní příležitosti a prosperitě. V různých poznámkách na počátku roku 2013 se Xi opravdu i zmínil o „školním snu“, o „pracovním snu“, „sen o bydlení“ a o „snu o akvizici bohatství“. „Tento aspekt „čínského snu“ by mohl oslovit rychle se rozvíjející střední třídu ČLR, která je další důležitou složkou, kterou strana chce udržet na své straně. V „čínském snu“ je však také silné socialistické poselství, které by kromě tvrdého úsilí o zlepšení životní úrovně mělo usilovně pracovat i v zájmu kolektivního dobra a národní renesance. (Pillsbury, 2016)

Čím je tedy Xi Jinpingův „Čínský sen“? Mnozí se domnívají, že „Čínský sen“ je alternativou k „Americkému snu.“ Stejně tak kdy je nově vytvářena čínská identita na základě nacionalistických prvků jako alternativa k americkému modernismu. Čínská identita je vytvářena na vědomí historicky silné Číny, vrací se k jejím konfuciánským tradicím. Vytváří tak obraz země – vnitřně stabilní a nejen kulturně bohaté. S vytvořením čínské národní identity je provázána i identita Strany. Socialistická cesta zůstává zachována, nově se k ní připojí i konfuciánská tradice. Provázání konfuciánské tradice se socialistickou cestou prostupuje všechny vrstvy společností a dává tak Číně osobnost. To všechno se odehrává v době, kdy je Čína nejen ekonomicky stabilní, ale globálně ekonomicky velmi úspěšná.

Ve svých projevech se Xi Jinping vymezuje proti Západu. Západ je chápán jako zkorumpovaný, upadající a bez ideálu. Čína se rozhodně nemá v plánu přiblížit západním ideálům. Naproti tomu byla v Číně rozpoutána obrovskou kampaň proti korupci, která postihla přes devět set tisíc stranických příslušníků a socialistický ideál byl posilněn a za jeho porušování hrozí velké tresty. Vedle toho buduje iniciativu – novou Hedvábnou stezku, která nevede pouze Asií, ale směřuje až do Evropy. Její narůstající ekonomická a politická moc má za následek přirozený vývoj.

Ekonomický růst

Jak již bylo zmíněno v textu výše, ekonomický růst je oblast, kde je Čína nejméně výraznější a od jejího ekonomického potenciálu se také odvíjí její zahraniční politika. Žádná země v historii nikdy nezažila tak vysoký růst v tolika dimenzích, uvádí Graham Allison svou knihu *Osudová past*. V roce 1978 bylo v Číně 90 % obyvatel, kteří žili v chudobě⁵, o čtyřicet let později je to pouze 43 milionů, tedy 5 % obyvatel Číny. Tento rychlý růst umocnila politika čínského prezidenta Xi Jinpinga, který deklaroval, že Čína bude v různých odvětvích procentuálně růst každých deset let až do roku 2049⁶, kdy dosáhne svého vrcholu. (Allison, 2018)

Od roku 1980 do roku 2015 se ČLR dokázala vyšvihnout ze strádající země poničené Maovou politikou na vrchol mezinárodních žebříčků. V 80. letech činilo HDP Číny méně než 300 miliard dolarů, v roce 2015 se s 11 biliony dolarů stala druhou největší ekonomikou na světě. Její růst se tak zdvojnásobí každých sedm let, roste tak třikrát rychleji než USA. V dnešní době Čína USA již předstihla jako největší výrobce lodí, oceli, hliníku, nábytku, elektroniky a u většiny kategorií výrobků se stala i světovým spotřebitelem. Ještě v roce 2005 nedosahoval objem čínské ekonomiky ani poloviny té americké, a pro rok 2019 se předpokládá o 20 % větší. (Allison, 2018, s. 37-47) Jak moc se ale tato data zakládají na pravdě? V posledních letech bylo zjištěno, že statistiky, které deklarují zázračný růst čínské ekonomiky, jsou Čínou falšované. Podle výzkumu, který se tímto falšováním dat zabývá, je to díky systému v čínských lokálních samosprávách, v těchto samosprávách jsou odměňovány za dodržování růstových cílů. V posledních letech se falšuje na základě výpočtu HDP, předpokládá se, že výsledky jsou zkreslovány dokonce až dvanáct procent. Zakrývá se tím tak i skutečnost, že ekonomický růst Číny zpomaluje. Minulý rok rostla pouze o 6,6 procenta. (BrookingPapers, 2019) Lze tedy stále souhlasit s tím, že Čína je ekonomicky velmi silnou zemí, ale vzhledem k falšovaným statistikám nelze říct, jak rychle reálně dohání USA.

Růst Číny ale stále budí emoce. Teprve po nástupu Deng Xiaopinga na konci 70. let se začala Čína s politikou otevřených dveří. Každý, kdo se v té době jel do Číny podívat, viděl prostředí, které bylo naprosto odlišné od západního standardu. V Hongkongu byly k vidění polorozpadlé paneláky, za hranicemi pak rozsáhlé prázdné pláňe a bídu. O třicet let později jsou

⁵ Chudoba stanovená podle denního příjmu 93 centů za den. Nad hranici chudoby stanovené podle denního příjmu do 5,50 dolarů žije podle údajů světové banky okolo 500 milionů obyvatel Číny, tedy 40 % obyvatel.

⁶ Symbolický rok, kdy uplyne sto let od vzniku Čínské lidové republiky.

na prázdných plánech místo malých měst vystavěny města s několika desítkami milionů obyvatel, mrakodrapy a neskutečně vysoké ceny nemovitostí. V rozmezí pouhých patnácti let bylo v Číně vystavěno tolik, co v současné zástavbě celé Evropy. Co se týče infrastruktury, Čína v rozmezí od 1996-2016 vybuodovala kolem 4.2 milionu kilometrů silnic a dálnic, kterými propojila 95 % všech vesnic v zemi, 20 000 kilometrů železnice mezi městy či pětapadesátikilometrový most propojující Hongkong, Macao a Zhuhai. (Allison, 2018, s. 51; Aktuálně.cz, 2018)

Růst Číny není jen záležitostí výstavby infrastruktury či překonání chudoby (dle statistik dokonce dosáhla ČLR prvenství v počtu miliardářů), ale i zlepšení v oblasti vzdělání a zdravotní péče. V dnešní době je 95 % obyvatelstva gramotných a očekávaná délka života je dvojnásobná oproti roku 1949. Účinky investic do vzdělání jsou také vidět. V roce 2015 zaregistrovala Čína dvakrát více žádostí o patenty, a stala se světovou špičkou ve výrobě počítačů, komunikačních zařízeních (a to i přes to, že nemalá část čínské produkce je prokazatelně krádeží). V roce 2016 dosáhla Čína dvou průlomových projektů: spuštění prvního satelitu s kvantovou komunikací na světě a dostavby největšího radioteleskopu na světě, který má za cíl hledat ve vesmíru stopy inteligentního života. (Allison, 2018, s. 59) Tyto projekty, které byly v ČLR v posledních dvou desetiletích uskutečněny, ve své práci nezmiňují náhodou. Je důležité si Čínu představovat jako zemi, která vykazuje schopnost zrealizovat své cíle, dle načrtnutých plánů, jakkoliv nákladné a dlouhodobé jsou.

Podle Allisona tedy Čína dosahuje nebyvalého úspěchu ve světové ekonomice. Avšak je nutné říct, že růst její ekonomiky je z velké části způsoben demografickým vývojem, který zajišťoval velkou zásobu levné pracovní síly. A také poukázat na to, že oficiální statistiky jsou nespolehlivé a místními statistickými úřady pravděpodobně falzifikované. V souladu nejsou oficiální součty HDP jednotlivých provincií s hodnotou HDP na celonárodní úrovni, ani statistiky pocházející z různých vládních agentur. Není tak možné přesně říct, zda a jak rychle Čína dohání Spojené státy či jestli opravdu je druhou světovou ekonomikou. Pokud by ale statistiky nelhaly, stále by produkce Číny byla 10 % celosvětového HDP, zatímco její populace je dvaceti procenty globální populace. Nemluvě o tom, že průměrný příjem na osobu v Číně je přinejlepším šestinou příjmu v USA. (Ringgen, 2018, s. 40-42) Dohání tedy Čína ekonomiku USA? Ačkoli otázka ekonomického růstu Číny není výzkumnou otázkou této práce, je důležité uvědomit si, jak je Čína ve světě vnímána a s jakým pracuje potenciálem. Protože způsob, jakým je ve světě vnímána, má vliv na formování její zahraniční politiky.

V otázce čínského růstu jsou interpretovány nejen ekonomické otázky. V návaznosti na čínský ekonomický růst roste i vojenská moc Číny. Což je reakcí na Xi Jinpingovu diskusi o „silném armádním snu“⁷, který nejenže má za cíl získat politickou podporu ozbrojených sil, ale také zdůraznit jeho názor, že vojenská síla Číny by měla být úměrná ekonomické síle. (Joseph, 2014, pp. 180-190) Čínská armáda se snaží svým vybavením konkurovat jiným velmocem a vyvíjí nové technologie (mimo jiné i jaderný arzenál), které jsou schopné bojovat s nejdřívejší armádní technikou. Za třicet let svou vojenskou připravenost zvládli navýšit až osmkrát. (Allison, 2018, p. 61) S tímto růstem ale Čína zachází opatrně. Stále na obranu dává méně než USA. Jedná se asi o 2 % podílu výdajů k HDP, zatímco dává na obranu USA 5 %. Tato opatrnost je způsobena snahou neupozorňovat na sebe v této oblasti. (Joseph, 2014, s. 74)

Toto krátké shrnutí mělo za cíl ukázat, jak rychle je Čína schopna dosáhnout svých plánů v rámci získání velikosti a uskutečnění vize Čínského snu, který přednesl v roce 2013 Xi Jinping. Čína dosáhla nebývalého ekonomického, ale i vojenského růstu, faktem ale je, že její nástup mezi světové mocnosti je postaven hlavně na její ekonomice, nikoli na využívání vojenské síly. Právě ekonomický růst je nejsilnější zbraní Číny, a je pravděpodobné a Čína si je toho vědoma, že ozbrojený konflikt by její prudký růst mohl zbrzdit. (Idnes.cz, 2017)

⁷ Diskuse navazující na ideologii Čínského snu, která byla interpretována Xi Jinpingem na počátku roku 2013. O této ideologii se zmiňuji výše.

Zahraníční politika ČLR

S více než 85 miliony členů je Komunistická strana Číny v současné době největší světovou vládnoucí politickou stranou. Komunistická strana dala jasně najevo, že není ochotna vzdát se svého monopolu na politickou moc a experimentovat s demokracií, a ani nelze říct, že by se zajímala o systém západního stylu založený na oddělení mocí mezi výkonné, zákonodárné a soudní složky. To však neznamená, že je stagnující institucí, která byla zcela odolná vůči politickým změnám. Naopak Strana zažila řadu transformací, pokud jde o institucionální reformy a ideologické změny. Vedení dnes není v žádném případě monolitická skupina, jejíž členové mají stejnou ideologii, politické zázemí i politické preference. A nelze také tvrdit, že v čínském politickém systému zcela absentuje systém brzdy a protiváhy, přinejmenším v samotném vedení komunistické strany⁸. (Li, 2014)

Podle Stein Ringena je ČLR tedy systémem se dvěma silnými byrokraciemi, jež stojí vedle sebe a jsou vzájemně propletené. Stát kontroluje společnost a strana kontroluje stát. Je to dvojitý systém kontroly a kontrola je podstatou tohoto státu. Na Čínu nelze pohlížet jako na nějaký další stát, je to státostrana a tím pádem diktatura, proto je na zkoumání její politiky nutno nahlížet jinak. (Ringen, 2018)

Kdo vytváří zahraniční politiku v ČLR

V ČLR vytváří zahraniční politiku státní a polostátní aktéři. Mezi státní aktéry patří neuzší politické elity, kterými jsou se Stálý výbor politbyra, generální tajemník/prezident a premiér. Specifické a koordinační orgány rozdělené na malé vedoucí skupiny ke každé autonomní oblasti a regionu. Vládní orgány, kterými jsou Státní rada a Ministerstvo zahraničí, financí, obchodu, armáda či centrální banka. Zahraniční politiku vytvářejí i polostátní aktéři jako think-thanky či firmy ve vlastnictví státu.

⁸ V čínské tradici započala existence principu dělby moci a jejího vyvažování už za doby Tang. Za období republiky byly vytvořeny tři druhy moci: výkonná (prezident), soudní (soudní yuan), kontrolní a zkušební (úřednická správa). (Tomášek, 2019) Nicméně s debatou, která se vedla od nástupu Xi Jinpinga a jeho soustředění veškeré moci se objevily další mechanismy, které mají zajistit vyrovnávání moci: princip kritiky a sebekritiky mezi členy strany, kolektivní vedení dvaceti pěti členů Politbyra, princip nástupnictví dvojí generace (starší generace vybírá nástupce mladší generace) a princip demokratického centralismu. (scmp.com, 2017)

Obecně lze říct, že je výzkum mezinárodních vztahů v Číně inspirován zásadami z 19. století a striktního dodržování mezinárodního práva (protože mají pocit, že se jim naskytnou výhody při spolupráci s ostatními státy). Nicméně v dnešní době jsou pokusy o vlastní výzkum. Do čínské zahraniční politiky je zahrnuta i koncepce 5 zásad mírového soužití: vzájemné respektování suverenity a územní integrity, vzájemné nenapadání, vzájemné nevměšování se do vnitřních záležitostí, rozvíjení vztahů rovnoprávnosti a vzájemných výhod a mírové soužití (z rozhovoru s Jiřím Hudečkem) Klasickou čínskou zahraniční politiku tvoří tři zásady: požadavek regionální dominance, ochota této dominance využít a nadřazenost jako podmínka k ustavení „mírové koexistence“ se sousedy. Vlivem konfuciánské tradice dochází v čínské zahraniční politice k tomu, že jejich společenské a politické zásady jsou silně hierarchizované a nerovnostářské. (Allison, 2018)

Velká strategie musí také zvážit další dlouhodobé cíle. Jeden z cílů apeluje na některé Číňany, je představa o vybudování Číny, která bude nejmocnějším státem na světě: Liu Mingfu, starší plukovník, který vyučuje na Národní univerzitě obrany Lidové osvobozené armády, prohlásil, že cílem Číny by mělo být nahradit pozici Spojených států jako nejlepší světové armády. Další myšlenkou je Čína jako alternativní model rozvoje („Pekingský konsenzus“), který může nahradit západní systémy, hodnoty a vedení. Tváří v tvář rostoucím tlakům na domácí i mezinárodní frontě je střízlivá ve svých cílech, ať už krátkodobých nebo dlouhodobých. Jeho hlavním zájmem je, jak nejlépe chránit hlavní zájmy Číny – suverenitu, bezpečnost a rozvoj, ochranu proti chaosu a hrozbám, kterým dnes země čelí. Pokud by měla vláda zavést organizační princip čínské strategie, mělo by to být zlepšení životní úrovně, blahobytu a štěstí Číňanů prostřednictvím sociální spravedlnosti. (Shambaugh, 2016, s. 360-355)

V ekonomické dimenzi mezinárodních vztahů, kterou Shambaugh analyzuje v rámci obchodu, investic, energetiky a rozvojové pomoci, spatřuje základní sílu čínské zahraniční politiky, ale konstatuje i základní nedostatky, jako například nízká technologická úroveň čínského vývozu, zaostávání ve vlastních investicích v zahraničí nebo omezená míra zahraniční rozvojové pomoci. V oblasti kulturního vlivu jsou patrné o něco větší limity, a to i vzhledem k tomu, že čínské angažmá v globálním kontextu roste. V porovnání s ostatními státy ale čínská produkce filmů a výtvarných děl není doplněna tím hlavním, a to přitažlivostí čínského politického systému jako univerzálního modelu. (Karásková, 2013) Nicméně i když si Čína stejně jako USA přisuzovala zvláštní roli, nikdy nepřijala americkou představu univerzalizmu

spočívajícího ve světovém šíření vlastních hodnot. Spíše se omezila na ovládnání zemí v regionu, udělování výhod výměnou za respekt vůči svému zvláštnímu postavení. (Allison, 2018)

Represe proti umělcům přitažlivosti také nepomáhají, a tím Strana své působení podkopává. Dalším paradoxem je intenzivní čínská debata o soft power, která naráží na politickou cenzuru ze strany státu a přísnou kontrolu informačních toků. Tato centrální opatření soft power výrazně omezují. (Karásková, 2013)

Výzkum mezinárodních vztahů v ČLR

Na poli mezinárodních vztahů v Číně jsou dominantní „realisté.“ Čínští realisté berou národní stát jako svou základní jednotku analýzy, prosazují především princip státní suverenity a odmítají argumenty, že nadnárodní otázky pronikají přes hranice. Stejně jako realisté jinde mají sklon vnímat mezinárodní prostředí jako anarchické a nepředvídatelné, a proto dávají přednost budování silného státu, který může ve světě ovládat vlastní cestu a odolávat vnějším tlakům.

Čínští realisté se dále dělí na „útočné“ a „obránné.“ Obě větve se domnívají, že stát musí budovat svou vlastní sílu, odlišují se ale v účelech, pro které stát svou moc využívá. Útoční realisté argumentují posílením komplexní národní moci zejména vojenských a ekonomických sektorů, oproti tomu defenzivní realisté za účelem vyvažování moci zdůrazňují diplomacii a kulturní moc. Útoční realisté argumentují, že Čína by měla využít svého nově vybudovaného vojenského, ekonomického a diplomatického vlivu, aby v podstatě donutila ostatní k cílům, které si Čína přeje. Domnívají se, že moc nemá cenu, pokud se nepoužívá. Čína by podle nich měla například využít svého držení amerických státních dluhopisů, aby přiměla Washington, aby přestal prodávat zbraně Tchaj-wanu, nebo penalizovat velké americké korporace za prodej zbraní do Taipeie. (Shambaugh, 2016)

Členové velmocenské školy zase argumentují, že by Čína měla svou diplomacii soustředit na řízení svých vztahů s hlavními mocnostmi a bloky: USA, Ruskem a EU, a věnovat méně pozornosti rozvojové části světa. Jejich heslem je *daguo shi shouyao* – hlavní velmoci jsou nejdůležitější. Argumenty této školy jsou založeny na tom, že pokud nebude mít Čína stabilní vazby s hlavními mocnostmi, bude to mít pro její zájmy škodlivé následky a zkomplikuje to vytvořené regionální vztahy. Důvod k orientaci na západní mocnosti je, že jsou

hlavním zdrojem vyspělých technologií, kapitálu a investic. Tato škola byla dominantní v průběhu funkčního období Jiang Zemina, její vliv ale ustal za období Hu Jintaa. Několik zastánců této školy se před několika lety dohadoval o tom, že Čína by měla ve své diplomacii zdůraznit Evropskou unii, neboť EU byla klíčovým pilířem v multipolárním světě. Nicméně k tomu nedošlo. (Shambaugh, 2016)

Na druhém konci spektra se vyskytuje škola globalizace, která má tendenci věřit, že Čína musí převzít odpovědnost za řešení řady globálních otázek, které odpovídají její velikosti, moci a vlivu. Tato škola je založena jak na „konstruktivismu“, tak na „anglické škole“ mezinárodních vztahů. Její příznivci přijímají globalizaci, kladou menší důraz na státní suverenitu a věří, že nadnárodní výzvy vyžadují nadnárodní partnerství. Zajímají se o měkkou, nikoli tvrdou sílu, a pokládají za důležitou diplomacii a regionální partnerství. Globalisté si myslí, že vzhledem k celosvětovému vzestupu je Čína podněcována k tomu, aby více přispívala ke globální správě a působila jako zodpovědná moc v mezinárodní aréně. Stejně jako jejich západní protějšky uznávají, že v době globalizace má suverenita svá omezení, protože různé „netradiční“ výzvy pravidelně překračují svrchované hranice a musí být řešeny mnohostranným způsobem. Velká část jejich analytického zaměření se proto zaměřuje na lidskou a ekonomickou bezpečnost, boj proti terorismu. Globalisté jsou silnými zastánci OSN a aktivní čínské role v Radě bezpečnosti. Jsou také silnými zastánci čínské účasti v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě, jako například regionálního uskupení 16+1. Globalisté také projevují náklonnost k soft power, která má za cíl přispívat k mezinárodním normám při uplatnění své tradiční kultury. (Shambaugh, 2016)

Vztah Číny a Evropské Unie

Evropa až do nedávné doby výrazně v čínském vědomí zaostávala. V osmdesátých letech byly země Evropského společenství pro Čínu důležité především z důvodu exportu technologií a v devadesátých letech minulého století díky pozoruhodnému ekonomickému postavení Číny. V současné době se hospodářské vztahy staly klíčovými a institucionalizace politických a diplomatických kontaktů se zlepšila, ale Evropa stále není považována za tak důležitou v čínských zahraničních vztazích, aby se snažila obraz o Evropě vylepšit. (Shambaugh, 2016)

Obrazy, které vznikly pádem komunismu ve východní Evropě, v Číně stále přetrvávají, a to jak mezi vedoucími představiteli, tak v široké veřejnosti. Shambaugh zmiňuje, že pro rozvíjení čínsko-evropských vztahů je nutné, aby došlo k vzájemnému porozumění. K porozumění je třeba využít vědců, kteří se otázkou vztahů mezi evropskými zeměmi budou zabývat. Těch v dnešní době sice přibývá, ale stále jich není dostatek. (Shambaugh, 2016)

Shambaugh ve své knize z roku 2013 vychází z hypotézy Číny jako částečné velmoci. Tuto hypotézu staví na pěti složkách čínské zahraniční politiky: diplomatických aktivitách, účasti v systému globálního vládnutí, ekonomickém působení, kulturním vlivu a bezpečnostní politice. Na základě těchto pěti složek čínské zahraniční politiky se odvíjí i jeho pozdější analýza z roku 2016. Z té vychází, že čínská zahraniční politika byla za vlády Xi Jinpinga již transformována, aby dosáhla svého „Čínského snu“. (Shambaugh, 2016)

První transformací čínské zahraniční politiky je přijetí komplexního chápání bezpečnosti čínskou vládou, které zahrnuje ekonomické a netradiční zájmy s tradičními vojenskými a politickými zájmy. Čínští vojenští plánovači začali brát v úvahu nadnárodní problémy, jako je terorismus a pirátství. Začali spolupracovat v rámci mírových operací OSN. Stejně tak je nyní jasné, že Čína se musí připojit ke stabilizaci globálního finančního trhu, aby ochránila svou vlastní ekonomickou bezpečnost. To vše znamená, že je prakticky nemožné rozlišovat čínské přátele od nepřátel. (Shambaugh, 2016)

Druhá transformace se rozvíjí v čínské diplomacii: stává se méně orientovanou na kontrolu území a více orientovanou na globální otázky. Tento posun směrem k funkčním cílům – boj proti terorismu, nešíření jaderných zbraní, ochrana životního prostředí, energetická bezpečnost, bezpečnost potravin, rekonstrukce po katastrofě – komplikuje bilaterální vztahy Číny bez ohledu na to, jak jsou k ní přátelské jiné státy. Například rozdílné geostrategické zájmy a územní spory jsou již dlouho mezi Čínou a Indií, ale společný zájem obou zemí na odvrácení tlaku Západu na snížení emisí uhlíku je donutil navázat spolupráci. A teď, když se Írán stal klíčovým dodavatelem ropy pro Čínu, jeho problémy se Západem nad jeho jaderným programem testují deklarovaný závazek Číny vůči režimu nešíření jaderných zbraní. (Shambaugh, 2016)

Změny ve způsobu hospodářského rozvoje Číny představují třetí proměnu strategického myšlení země. Starostlivost Pekingu o růst HDP se pomalu otevírá k obavám o ekonomickou

efektivnost, kvalitu výrobků, ochranu životního prostředí, vytváření sociální bezpečnostní sítě a technologické inovace. Chápání základního zájmu rozvoje Pekingu se rozšiřuje o sociální dimenze. V souladu s tím se vedoucí představitelé Číny rozhodli, že se budou snažit udržet vysokou míru růstu země tím, že se snaží snižovat závislost na zahraničním dovozu. (Shambaugh, 2016)

Čtvrtá transformace souvisí s hodnotami Číny. Čínští činitelé zatím uvedli, že ačkoliv má Čína výrazný politický systém a ideologii, může spolupracovat s ostatními zeměmi založenými na společných zájmech. Ale teď, když si přejí silně posílit to, čemu říkají „kulturní měkká síla národa“ a zlepšovat mezinárodní image Číny, je nezbytné hledat společné hodnoty v globální aréně, jako je dobrá správa věcí veřejných a transparentnost (Shambaugh, 2016)

Výsledkem transformace čínské zahraniční politiky je diplomacie, která již není orientována na státy, ale spíše na řešení problémů a vytváření multilaterálních vztahů. (Shambaugh, 2016) Z toho plyne i její obliba vytvářet regionální uskupení a vytvářet bilaterální smlouvy mezi státy. V této práci se chci věnovat jednomu z těchto regionálních uskupení vytvořených z čínské iniciativy. Toto uskupení je známo pod názvem Iniciativa 1+16 východoevropských států, které zahrnuje státy postkomunistické Evropy.

Propaganda

Podle Davida Shambaugh je úkolem čínské propagandy: 1) sdělit světu čínský příběh, zveřejnit politiku čínské vlády a prosazovat čínskou kulturu v zahraničí; 2) čelit tomu, co je vnímáno jako nepřátelská zahraniční propaganda; 3) boj proti nezávislosti Taiwanu; 4) rozšiřování zahraniční politiky Číny. (Sahlins, 2014)

Jednou z nejsilnějších strategií Číny ve světě je mediální boj. Je snahou přenastavit globální informační prostředí pomocí investic do mediálního obrazu Číny. Cílem mediálního boje je ovlivňovat veřejné mínění nejen na domácí půdě, kde jsou média plně pod státní kontrolou, ale hlavně v zahraničí. K tomuto úkolu vytvořila Komunistická strana Číny China global television network (CGTN). Úkolem CGTN je vytvářet ve světě nejen ideální obraz o Číně, ale i nepřímý nátlak na zahraniční vlády, aby svojí politikou vycházely Číně vstříc. Tento krok je snahou Strany vyhnout se rozhodnutím, která by byla namířena proti ČLR. CGTN vysílá v angličtině i jiných jazycích, a interpretuje světové dění z čínského hlediska. Má tak tedy

vytvářet alternativu k západnímu mediálnímu diskurzu. Využitím finančních krizí se kterými se západní novináři občas potýkají, tak CGTN zaměstnává i novináře ze západu, kteří vítají nadprůměrné finanční jistoty. Pomocí těchto novinářů světu představuje „čínský příběh“ který vychází z komunistické ideologie a prvků tradiční konfuciánské morálky. (sinopsis.cz, 2019)

K šíření čínského příběhu ve světě používá Čína i další nástroj - Konfuciové instituty.⁹ Tyto instituty se můžou zdát jako bezpečná součást čínské veřejné diplomacie. Vznikají často při vzdělávacích institucích. Poskytují výuku čínštiny a pořádají přednášky o čínské kultuře a zahraniční politice. Nicméně v novějších zprávách bezpečnostních služeb se objevily informace, že Konfuciov institut má být nástrojem propagandy a „trojským koněm“ - tedy další z čínských zahraničně politických strategií. Funguje tedy nejenom jako nástroj soft power, ale také jako aktivita čínské špionáže na daném území. (Sahlins, 2014)

^{9 9} V současné době je po světě zřízeno okolo 530 poboček Konfuciových institutů. V západních zemích se však postupně začínají rušit jako bezpečnostní riziko. (<https://ego.ihned.cz/c1-66387440-cesi-nas-budou-milovat-v-praze-vznika-druha-pobocka-cinskeho-konfuciova-institu-pred-kterym-varuje-fbi-i-bis>)

Regionální zahraniční politika

ČLR tradičně ve světě navazuje partnerství se státy pomocí bilaterálních smluv či podepisováním memorand. Tato memoranda či strategická partnerství většinou obsahují přísliby prohloubení vzájemné spolupráce a vztahů nebo konkrétní cíle. Tato práce se zabývá prostorem postkomunistické Evropy, a to z úhlu čínské zahraničněpolitické strategie podle Davida Shaumbaugh „Go global“. Zabývá se tedy otázkou, jak v této strategii získání globální dominance figurují postkomunistické země Evropy, co je motivací Číny pro zvyšování vlivu v této části světa.

Dále Čína využívá strategie „economic statecraft“, která je obvykle definována jako pokus dosáhnout politických cílů ekonomickými prostředky. Předpokládá, že vlády využívají komerčních aktérů ve službách komplexních cílů národní bezpečnosti, obsahující jak politické, tak ekonomické prvky. V tomto smyslu lze předpokládat, že se Čína snaží získat co nejvíce politického i ekonomického vlivu v regionu střední a východní Evropy, a to s využitím svých komerčních aktérů v koordinované celoregionální strategii. (Garlick, 2019)

V celoregionální strategii využívá koncepty: „rozděl a panuj“, „trojský kůň“ a „ofenzivní merkantilismus“, jehož cílem je ohrožit spolupráci s EU prostřednictvím bilaterální spolupráce s jednotlivými členy. (Garlick, 2019) William Norris tvrdí, že celoregionální strategii je právě vytváření iniciativ jako jsou „Pás a stezka“ a „Nová námořní hedvábná stezka.“ V těchto iniciativách které vytváří využívají svých ekonomických možností a na základě bilaterálních smluv se státy vytvářejí ekonomický nátlaku a získávají ekonomický a politický vliv. (Norris, 2016)

Postkomunistická Evropa

Ve střední Evropě byl začátek druhého desetiletí 21. století poznamenán vzestupem politiků s neliberálními agendami, převážně proruskou orientací a vstřícným postojem k Číně. Například v Maďarsku, když se v roce 2010 po druhé dostal k postu premiéra Viktor Orbán, téměř okamžitě zahájil svou kampaň zaměřenou na plné ovládnutí všech aspektů maďarského státu, včetně soudnictví a médií, a systematicky odstraňoval stávající kontroly a rovnováhy. V České republice se stal Miloš Zeman prvním českým prezidentem zvoleným na základě přímé lidové volby v lednu 2013. Jeho následující politika vedla k nedodržování zavedených ústavních

zvyklostí a podkopání existujícího prozápadního konsenzu v české zahraniční politice. (Karásková, 2019)

Současní vedoucí státníci v České republice a Maďarsku jsou díky svým neliberálním tendencím ochotni hledat ekonomickou podporu mimo euroatlantické společenství. U některých maďarských a českých politiků se objevuje obdiv k autoritářskému stylu vlády a na základě primárně ekonomických úvah mají tendenci považovat Čínu za vítanou alternativu současných obchodních a politických partnerů. Čína do tohoto ekonomického prostředí vstoupila jako vlivný nový hráč, který vědomě tento vývoj využívá. (Karásková, 2013)

Vzestup neliberálních politiků ve střední Evropě se shoduje s centralizací moci Xi Jinpinga v ČLR a tvrdým zákrokem proti jakémukoli vnímanému politickému, mediálnímu či společenskému odporu. Pod vedením Xi Jinpinga Čína upustila od strategie Deng Xiaopinga „skrývat schopnosti, dokud nenadejde náš čas.“ Místo toho představila ambiciózní a dalekosáhlé projekty zahraniční politiky, jako je iniciativa Pás a stezka a platforma 16 + 1. Čínská asertivita v mezinárodních vztazích se tak poprvé setkává s otevřenými zbraněmi předních středoevropských politiků, kteří již Čínu nepovažují za potenciálně znepokojující a nedemokratický režim, ale za plnohodnotného partnera a dokonce v případě Zemana a Orbána. politické inspirace. (Karásková, 2019) Do tohoto vzorce by mohlo zapadat čínské hledání strategických partnerů, kteří vzdorují Západu.

Zahraničně politické vztahy s ČLR

Historie

Čínské vnímání východní Evropy bylo vždy vedeno na základě hierarchie v rámci aktuálního ideologického a geostrategického kontextu. Země střední a východní Evropy tak byly do konce devadesátých let klasifikovány jako území v kategorii Centrální Asie a Východní Evropy. Až teprve se vstupem do EU se přemístily do kategorie Evropský region. Období vztahů zemí východní Evropy s ČLR se hodnotí jako období neúspěšné, a to díky restriktivní roli SSSR, nebo období neshod nad politikou kampaní Velkého skoku a Kulturní revoluce. Čínsko-sovětská roztržka na konci šedesátých měla pak za následek zrušení bilaterálních smluv ČLR se státy Střední a východní Evropy, výjimkou byly pouze balkánské státy: Rumunsko, Jugoslávie a Rumunsko. (Furst & Tesař, 2013, s. 10)

Čínský zájem o tuto část Evropy byl vždy řízen pragmatickými potřebami: zájmem ČLR rozšířit svůj politický vliv za hranice SSSR do východního bloku a zájmem o východoevropské technologie a průmyslovou produkci, které v ČLR, díky západnímu embargu, nebyly v té době dostupné. Do konce 80. let tedy východní Evropa těžila ze statusu „západu východu.“ Na začátku 90. let se tento obrázek začal vytrácet vlivem čínských ekonomických reforem, které měli za následek „otevírání se“ světu. (Furst & Tesař, 2013, s. 9)

V padesátých letech byla krátká fáze, kdy byly země jako členové komunistické rodiny vedené sovětským vedením. Vzájemné vztahy mezi ČLR, SSSR a jejími satelity byly tedy na dobré úrovni. Byla podporována vzájemná spolupráce i v akademickém prostředí. S čínsko-sovětskou roztržkou na počátku šedesátých let byly vztahy mezi Čínou a sovětskými satelity pozastaveny a zdálo se, že se od té doby vytratily. Čína byla schopna udržet své vztahy pouze s velmi malým počtem zemí v regionu. Číně se podařilo rozvíjet vztahy s Albánií, Rumunskem a Jugoslávií kvůli jejich nezávislejší zahraniční politice a ideologii na Sovětském svazu. Po skončení studené války se obě strany začaly soustředit na své domácí transformace, přičemž většina zemí podstoupila změny režimu a Čína dokonce restrukturalizovala své hospodářství. Velkolepý hospodářský růst Číny od devadesátých let upoutal pozornost vlád a obchodních skupin postkomunistické Evropy. Nejvíce upoutal členy Visegrádské skupiny, například ČR, Maďarsko a Polsko. Ty začaly očekávat větší ekonomický potenciál pro vývozy a investice na rozvíjejícím se čínském trhu. (Song, 2018)

Pro Čínu ale byly země postkomunistické Evropy příliš vzdálené a nebyly natolik užitečné, aby se mohly vyrovnat s jejími klíčovými národními zájmy. Čína vnímala, že zejména menší země, jsou "malými, téměř nevýznamnými partnery.“ Země postkomunistické Evropy zase měly zájem o západní směřování s praktickým cílem připojení se k EU a z bezpečnostních důvodů vstoupit do NATO. Zmínky o komunistické Číně byly často používány k negativnímu popsání jejich komunistické minulosti. Celkově si tedy obě strany na vládní úrovni a společenské úrovni nepovažovaly spolupráci mezi sebou za důležitou. Situace se začala měnit na přelomu století. Čína začala v rozšiřování zahraniční ekonomické přítomnosti více pracovat a většina zemí postkomunistické Evropy měla zájem o rozvoji vztahů s významnými ekonomickými velmocemi. Song tvrdí, že se ČLR se zeměmi postkomunistické Evropy přitahuje na základě ekonomického pragmatismu a v menším rozsahu i politického oportunismu. (Song, 2018)

S koncem devadesátých let Čína zahájila strategii "go Global." Cílem této strategie je povzbudit čínské podniky, aby se aktivně podílely na mezinárodní soutěži prostřednictvím vládou financovaných činností podporujících obchod a investice. Všeobecně se věří, že čínská vláda je silně motivována k podpoře své hospodářské expanze prostřednictvím svých výhod v obrovských zahraničních rezervách a silných výrobních kapacit. V rámci strategie „go Global“ se zaměřila především na rozvojové země, kde se zaměřila na smluvní infrastrukturní projekty a přímé zahraniční investice a podepisování bilaterálních smluv. (Song, 2018)

Globální strategie Číny, později specifikovaná v rámci iniciativy Pás a stezka, je z velké části motivována domácími obavami, jako jsou obrovské zahraniční rezervy a v poslední době i její ekonomické a exportní zpomalování. Za těchto okolností je Čína více nucena urychlit svou strategii zahraničního rozmachu. Proto se cíle Číny v nedávné době začaly zaměřovat na rozvinuté země na západě. Většina zemí v regionu Střední a východní Evropy více či méně úspěšně dokončila přechody z komunistických politických a ekonomických systémů do liberálních demokracií a tržních ekonomik. Proto byl význam zemí přeformulován a zahraničně-politická orientace byla přepracována. (Song, 2018)

Iniciativa 16+1

Jednou z nejvýznamnějších zahraničních spoluprací v postkomunistické Evropě je uskupení 16+1. Tato iniciativa logicky podle názvu zahrnuje šestnáct zemí postkomunistické Evropy. Projekt vznikl z iniciativy ČLR a jejího tehdejšího premiéra Wen Jiabaa, který na tomto půdorysu sjednotil celý prostor bývalého východního bloku s výjimkou Ruska, Běloruska a Ukrajiny. Konkrétně se jedná o tyto země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Černá hora, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Makedonie, Polsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko a Srbsko. (sinopsis.cz, 2019) Na posledním dubnovém summitu v Dubrovniku se iniciativa rozšířila o nového člena-Řecko. Je tedy vhodnější psát o ní jako o 17+1. (CEIAS, 2019)

Samotná iniciativa 1+16 vznikla v Budapešti v roce 2011, kde se uskutečnilo první fórum, které navštívil čínský premiér Wen Jiabao. Ten rok poté pořádal první summit, kde prezentoval „dvanáct bodů spolupráce“, jako označení formálního počátku platformy 1+16. Polsko se dokonce v roce 2011 stalo strategickým partnerem ČLR. Maďarsko mělo dlouhodobě

status nejstabilnějšího partnera v regionu, a přijímala největší objem čínských investic. (Fürst & Tesař, 2013)

Čína dle základních oficiálních dokumentů o zahraniční politice deklarovala, že vztah mezi Evropou a Čínou bude veden na podmínkách uznání politiky jedné Číny a společných zájmů. Co je zajímavé, je prohlášení Číny o podpoře společného demokratického zájmu v mezinárodních vztazích. Takový demokratický zájem není ničím jiným než snahou o vyrovnavání sil, či oslabování vlivu USA na poli mezinárodních organizací. (Fürst, 2017)

Na strategické úrovni Čína přijala vymezení stěžejních států v regionu Střední a východní Evropy jako hlavních partnerů. Těmito státy se staly Srbsko, Česká republika a Polsko. Čína ustavila strategická partnerství se třemi zeměmi, počínaje Srbskem v roce 2009, Polskem v 2011 a Českou republikou v 2016. Dalším bylo ustanovení strategického partnerství s Maďarskem v květnu 2017. Je pozoruhodné, že v diplomatickém slovníku Číny je komplexní strategické partnerství nejvyšší úrovní diplomatického vztahu. Polsko také přilákalo čínskou pozornost vzhledem k jeho pozici v jádru oblasti Střední a východní Evropy. Čína přivítala Polsko i jako člena Asijské investiční banky. (Song, 2018)

Analýza

Tato práce klade důraz na tři konkrétní země postkomunistické Evropy: Českou republiku, Maďarsko a Polsko. Všechny tyto tři země jsou členy čínské iniciativy 16+1, spadají do kategorie Střední a východní Evropy, jsou členy EU a jsou to bývalé komunistické státy. V těchto třech zemích proběhly občanské revoluce vůči komunistickému režimu víceméně ve stejné době. Ve všech se po revoluci konsolidoval demokratický režim. Avšak co mají tyto země také společné, na politické scéně se současně objevují populisté a neliberální politici, jejichž politická agenda zahrnuje i protizápadní tendence. Ať je to Viktor Orbán, Miloš Zeman či reformy justice v Polsku. Společně se Slovenskem je Česká republika, Polsko a Maďarsko členem skupiny Visegrádské čtyřky (V4) založené v roce 1991 ve Visegrádě. Tato aliance společně formuluje prioritní cíle nejen v rámci EU. (vlada.cz, 2018)

Předmětem této práce je zjistit, jak se v těchto zemích projevuje zahraniční politika ČLR. A to v době, kdy se snaží ČLR přeložit svou ekonomickou moc do mocenského postavení na globální úrovni. Pracuji tedy s konceptem čínské globalistické školy, který tvrdí, že Čína v rámci své zahraniční politiky snaží získávat moc hlavně v zemích, které svým politickým působením vyjadřují nespokojenost se Západem. Globalisté věří, že Čína by se ze své pozice ekonomického hegemonu měla stát hegemonem globálním. Tvrdí, že nadnárodní výzvy vyžadují nadnárodní partnerství. Jsou tedy také silnými zastánci účasti ČLR v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě. (Shambaugh, 2016)

S poučením konceptů globalistické školy a konceptu celoregionální strategie, která má za úkol vytvářet regionální iniciativy jako je 16+1 a která využívá koncepty „rozděl a panuj“, „trojský kůň“ a „ofenzivní merkantilismus“, se tato analýza snaží zjistit, do jaké míry jsou budovány bilaterální vztahy a vztahy v rámci 16+1 na vzájemné prospěšnosti, zda se záměr ČLR v těchto zemích získat vliv naplnil. A současně zda k tomu musí být oslaben vliv EU a USA. způsobeno pomocí bilaterálních vztahů v těchto zemích. Iniciativa 16+1 vytvořena Čínou by totiž mohla být vnímána jako záměrný pokus o zvýšení vlivu ve Střední a Východní Evropě, a na úkor Evropské unie, V rámci případových studií jednotlivých států budu mapovat události vztahů zemí s Čínou, které odpovídají těmto konceptům, za účelem vyvodit závěr, který vede k odpovědi na tyto otázky.

ČLR, 16+1

Základní sdílené hodnoty spolupráce jsou podepsány státy 16+1 v Bělehradské úmluvě o spolupráci. Tato úmluva říká, že mezi státy bude prohlubována mírová spolupráce, růst a reformy na základě principů rovnosti, respektu a důvěry a přispívat tak vhodně k uskutečňování Strategické agendy pro spolupráci EU-Čína 2020. V té se píše, že jak evropské státy, tak Čína usilují o posílení lidských práv jak na bilaterální, tak mezinárodní úrovni, a to na základech vzájemného respektu a rovnosti. Jednou z klíčových priorit je posílení lidských práv. Tato priorita je včleněna mezi dokumenty Evropského parlamentu poté, co započala spolupráce 16+1. Z jejího prohlášení z roku 2015 je patrné, že Evropský parlament, jehož členy jsou některé z šestnácti zemí, se obává, že by vztahy mezi Čínou a těmito zeměmi mohli mít vliv na jejich soudržnost v otázce lidských práv. Čím více Čína v těchto zemích investuje, tím menší je jejich hlas v otázce čínské domácí politiky. (Song, 2018)

Kritický hlas se objevuje i ze strany USA. Uprostřed obchodní války s Čínou poukazoval prezident Trump na rostoucí vliv Číny ve střední Evropě. Bývalý náměstek ministra zahraničních věcí Wes Mitchell a Mike Pompeo během své návštěvy Budapešti a Varšavy identifikovaly země Střední a východní Evropy jako region vystavený ruskému a čínskému vlivu a prostor strategické konkurence. (Song, 2018)

Čínský státem řízený export do zemí Střední a východní Evropy a jeho navazování na rozvojové projekty prostřednictvím investičních toků do dopravy, infrastruktury a energetiky naznačují počáteční strategii v postkomunistickém regionu. Státy Střední a východní Evropy, které jsou začleněny do hospodářské politiky EU vnímají Čínu jako další ekonomický stimul. Slibný rozmach investic a obchodu ale nenastal, výjimkou jsou větší projekty v Srbsku, Bosně a Hercegovině a Maďarsku. Pro Čínu představuje tento region mezi Ruskem a západní Evropou primárně jednu třetinu nákupního potenciálu EU. Pokud dokončí křižovatku námořní a pozemní dopravy, zvýší tok čínského vývozu na trh EU. (Furst, 2019)

V posledních sedmi letech formální institucionalizace 16+1 zahrnovala každoroční setkání premiérů, zřizování sekretariátů, ustanovování „dvanácti bodu spolupráce“ a úvěrové linky ve výši 10 miliard dolarů. Dále zřizování výročních hospodářských a obchodních fór, zřizování agentur pro spolupráci koordinátorů investic, dopravy a infrastruktury logistiky, cestovního ruchu, spolupráci mezi místními správami a mezinárodní obchodní komory. Každý

summit 16+1 závěrem vyhodnocuje minulé události a určuje budoucí program a jeho realizaci. Na základě mnohých zatím nerealizovaných investic je možné mluvit pouze o příslibech. Proto každoroční formální setkání nedávno vyvolala pochybnosti o skutečném zájmu Číny.

Objevily se pochybnosti, zda je udržování agendy regionálního vlivu Číny skutečně smysluplným a prospěšným projektem. Většina z šestnácti států není vážně zadlužena a nepotřebuje žádnou finanční pomoc. Navíc peníze z fondů EU na infrastrukturu výrazně převyšují čínské úvěry ve střední a východní Evropě. Jedinou výjimkou jsou některé balkánské státy, které v současné době čekají na vstup do EU, ty mohou považovat čínské půjčky a investice za lákavou alternativní příležitost. (Furst, 2019)

Spolupráce 16+1 je tedy vedena na bilaterální a regionální úrovni. Každý ze států má s ČLR podepsanou bilaterální dohodu a v rámci summitů iniciativ podepisují nová memoranda o další spolupráci. Podle Shambaugh a jeho strategie „globalistické školy“ je tato spolupráce se státy navazována za účelem zisku politického vlivu. K tomu Čína využívá svou ekonomickou pozici, která je pro tyto státy přitažlivá. Za vidinou bilaterálních vztahů a strategických partnerství s Čínou vidí potenciální zisk investic. (Shambaugh, 2016) Čína na druhé straně těmito partnerství sleduje svůj cíl, kterým je získání mocenského postavení. K tomuto cíli využívá vytvořenou národní identitu, která může být alternativou vůči Západu. Vliv, kterého by v těchto státech na základě strategických partnerství dosáhla, by byl využit k vytvoření alternativního sinocentrického řádu. V každém z bilaterálních vztahů s těmito státy je Čína přirozeně daleko silnějším partnerem. Pokud se jí skrze tato partnerství (nejen v tomto regionu ale po celém světě) podaří získat politický a ekonomický vliv - což je podle Norrise čínskou celonárodní strategií, může nastavovat nová pravidla pro hospodářskou soutěž i politické vztahy. (Hála, 2019)

Česká republika

Diplomatické vztahy Číny s Českou republikou lze historicky datovat od roku 1919, kdy se setkali ministr zahraničí Edvard Beneš s tehdejším čínským protějškem Lu Zhenxiangem. Tento rok lze označit za zahájení česko-čínských vztahů, které započali vzájemným uznáním. za počátek bilaterálních vztahů mezi a Čínou. (Bakešová, 2019) V roce 1930 byla uzavřena Přátelská a obchodní dohoda v Nankingu. V roce 1949 bylo Československo jednou z prvních zemí, které uznaly nově ustanovenou ČLR a navázaly s ní diplomatické vztahy. V 50. letech se v Československu vytváří dokonce mezinárodní sinologické pracoviště a dochází k překladům čínských děl a sblížení se veřejnosti s čínskou kulturou. Československou dokonce s ČLR podepisuje jako jedna z mála zemí bilaterální dohodu. Ke konci 50. let dochází k čínsko-sovětské roztržce, která má za následek zpretrhání vazeb se sovětskými satelity, tedy i s Československem. Konec komunistické éry v Československu v roce 1989 a přerušování vazby s SSSR dalo Československu příležitost k formování vlastní zahraniční politiky. Do roku 1999 byly českými předsedy vlády (M. Čalfa, 1991; V. Klaus, 1994; M. Zeman, 1999) uskutečněny tři návštěvy ČLR. V roce 2004 navštívil ČLR prezident Václav Klaus. Do té doby byl vztah ČR k ČLR spíše chladný, způsobený přístupem Číny k lidským právům (po masakru na náměstí Tiananmen.) (Fürst, 2004)

Česká republika po vstupu do EU představovala nejkritičtější hlas v Unii v rámci hospodářských a politických vztahů s ČLR, přestože některé české společnosti či politici příležitosti na čínském trhu vnímali více než pozitivně. Pozitivní obrat v česko-čínských vztazích nastala až s dvěma impulsy: proměnou politické scény v roce 2013 po pádu pravicové vlády a výhrou Miloše Zemana v první přímé volbě prezidenta republiky. Druhým impulsem byl krok Číny-ustanovení iniciativy 16+1, která zahrnuje ČR do svých diplomatických vztahů. Vztahy ČR-ČLR začaly posilovat již v listopadu roku 2013; uskutečnilo se Česko-Čínské Ekonomické Fórum v Praze a po patnácti letech navštívil Peking český ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek vyslaný kabinetem Bohuslava Sobotky. Na další cestu se vydal prezident Miloš Zeman. S ohledem na předchozí vztahy se zdá, že v rámci V4 jsou politické vztahy mezi ČLR a ČR nejvíce přátelské. (Fürst, 2016)

Postoj vůči Číně

Se Zemanovým zvolením se Čína stala nejen obchodní příležitostí. Jeho proslov v Čínské státní televizi během návštěvy v Pekingu o tom, že by se Česká republika od Číny mohla naučit „stabilizovat společnost“ ukazuje, jak důležitá pro něj spolupráce s ČLR je. Miloš Zeman je v českém veřejném diskurzu opravdu nejhlasitější a pravděpodobně i nejvlivnější představitel pro-čínského směřování. Transformace česko-čínských vztahů je díky němu jedním z hlavních cílů zahraniční politiky. Kromě toho prezident jmenoval Ye Jianminga, nedávno sesazeného předsedu CEFC China Energy Company Ltd. s údajnými vazbami na čínský stát, dokonce i s některými jeho vojenskými zpravodaji, aby byl jeho speciálním ekonomickým poradcem pro Čínu. Nový přístup Zemana byl nejzřetelněji patrný při návštěvě čínského prezidenta Xi Jinpinga v Praze v březnu 2016. Může jít o vypočítanou strategii na podporu českých ekonomických zájmů. Protože na rozdíl od velkých států, jejichž zástupci jsou pozváni do Číny díky významu své země, musí mít Česká republika „specifičnost, něco navíc, aby si zajistila vzájemnost.“ Nicméně pozitivní výroky Miloše Zemana o Číně nejsou nutně zaměřeny pouze na čínské publikum a jeho politika může být těžko izolovaná od zahraničněpolitického směřování ČR. (Karásková, 2019)

Vnímání Číny mezi obyvateli ČR se od jeho nástupu a cest opravdu začalo měnit k lepšímu Čína – nejmocnější autoritářský režim světa, je tak prezentována jako ekonomická síla a politická inspirace, a to nikoli na základě seriózní debaty o tom, jaké potencionální rizika či přínosy by čínské investice mohly v ČR mít. (Karásková, 2019) Otázkou tedy zůstává, zda se taková strategie vůči Číně ekonomicky vyplatí. Mimo Zemanovu pročínskou politiku se v českém diskurzu objevuje spousta nesouhlasných postojů s politikou Číny. Nejčastěji interpretovanými jsou lidská práva a otázka Taiwanu a Tibetu.

Zahraniční politika Číny v ČR

Zemanova pozitivní politika vůči ČLR není v českém diskursu ojedinělá. Soukromá média, jak ukazuje příklad televize Barrandov nejsou imunní proti ztrátě své nezávislosti v důsledku změny vlastnictví. (Karásková, 2019) V roce 2015 s příchodem soukromé čínské investiční skupiny CEFC do České republiky, začala řada investic směřovat i do médií. Kromě investice do televizní stanice Barrandov investovala CEFC vydavatelského domu Empresa Media a mediálního domu Médea Group. (cefceurope.com, 2018) Podle analýzy médií lze vidět,

že zprávy a Číně na TV Barrandov nabyly od té doby pozitivního či neutrálního charakteru. (Karásková, 2019)

Investice ale nejsou nutně jediným nástrojem Číny. Jako čínský strategický nástroj vznikla v roce 2007 v Olomouci při Univerzitě Palackého pobočka Konfuciova institutu. Tyto instituty zřizuje Čína po celém světě. Mají primárně vzdělávací charakter; nabízí výuku čínského jazyka, skládání zkoušek HSK a propaguje čínskou kulturu. Studentům čínského jazyka na Univerzitě Palackého zařizuje Čínou hrazené studijní pobyty na prestižních univerzitách po celé Číně. V roce 2019 vznikla dokonce i nová pobočka Konfuciova institutu v Praze při Vysoké škole finanční a správní. Součástí Konfuciova institutu jsou i konané akce a přednášky o Číně, které ji představují jako východní velmoc a představují její politické a ekonomické strategie jako například iniciativa Nová hedvábná stezka. (konfuciuvinstitut.cz, 2019)

Čínské přísliby

Když čínský prezident Xi Jinping poprvé v březnu 2016 navštívil Českou republiku, český prezident Zeman oznámil, že do konce 2016 dosáhnou čínské investice hodnoty 4 miliard dolarů. Dále byla podepsána investiční memoranda a dohody s celkovou hodnotou přes 8 miliard dolarů v období 2016-2020. Tyto ambiciózní výzvy vedly k otázkám, zda takové sliby mohou být skutečně splněny i díky dosavadní zkušenosti z Polska. Polsko podepsalo partnerství o pět let dříve než ČR, ale k očekávaným investicím nedošlo. (PSSI, 2019)

Představa, že silná politická podpora přispěje i ke vstupu českých podniků na čínský trh, se nevyplnila. Uspěla jen malá řada českých firem. Mezi největšími investory, kteří úspěšně vstoupili na čínský trh, byl Petr Kellner. Nejbohatší muž ČR se intenzivně podílí na čínském trhu spotřebitelských úvěrů prostřednictvím své investiční skupiny PPF a konkrétně společnosti Home Credit. Takové činnosti mají vysoké podnikatelské riziko, protože licence na poskytování půjček musí být pravidelně zajišťována od čínské vlády, což může být obtížné dosáhnout bez pokračující podpory prohlubování bilaterálních vztahů. Nicméně jeho vstup na čínský trh se uskutečnil již v roce 2008. (PSSI, 2019)

Realita

Po krachu společnosti CEFC převzala čínská státní společnost CITIC Group většinu českých aktiv držených CEFC. Tento vývoj prezentují vládní úředníci a další zainteresované strany jako vstup nového, prosperujícího investora. CITIC také zaplatil dluh ve výši přibližně 510 000 000 USD, který CEFC dlužila J&T Finance Group, a oba subjekty se dohodly, že budou pokračovat ve spolupráci, včetně společného rozvoje dalších podnikatelských projektů. V zájmu rozšíření svých evropských činností ustavit skupina CITIC dceřinou společností CITIC Europe v Praze. (PSSI, 2019)

Čína navrhla, že si přeje přeměnit Českou republiku na centrum, které bude schopno přilákat větší počet čínských turistů. V současné době existují čtyři přímé lety z České republiky do měst v Číně, jmenovitě Peking, Šanghaj, Chengdu a Xian. V tomto ohledu bylo oznámeno, že se ČR stala "bránou" pro čínskou turistiku. Podle Českého statistického úřadu se počet čínských turistů v posledních třech letech více než zdvojnásobil z 285 tisíc v 2015 na 620 tisíc v 2018. Po převzetí majetku společnosti CEFC je společnost CITIC držitelem 50% podílu na České aerolinie Travel Service, která vlastní většinový podíl v národních společnostech Českých aerolinií ČSA. Kromě toho došlo k akvizici v odvětví cestovního ruchu, neboť CEFC a později na CITIC vstoupil do cestovní kanceláře Invia.cz. mimo to vykazuje zájem o koupi letiště Vodochody (PSSI, 2019)

I když může být obtížné předvídat investiční strategii CITIC Group, jednoho z největších čínských státních podniků, je vysoce pravděpodobné, že skupina v České republice zůstane aktivní. Udržení strategické přítomnosti, společně s prací na vysoké úrovni politických vztahů, lze považovat za cíle, od nichž se CITIC pravděpodobně neodchýlí. Nové projekty jsou plánovány v několika prioritních oblastech, včetně finančního sektoru, letectví a cestovního ruchu, potravinářství, zemědělství a průmyslu, podle Jaroslava Tvrdíka, člena dozorčí rady CITIC Europe. S ohledem na celosvětové operace CITIC Group je však pravděpodobné, že Česká republika nebude "bránou" pro čínské obchody v Evropě. Reálnou funkcí CITIC je spíše urovnat situaci po krachu CEFC, která významně přispěla k negativnímu obrazu čínských investic v České republice. (PSSI, 2019) Je nutné poznamenat, že hodnota akvizic je v ČR stále vyšší než investice do nových podniků a pracovních míst. (euro.cz, 2018)

Potencionální bezpečnostní rizika

Nedávno se objevil problém, když Národní agentura pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) zveřejnila v prosinci minulého roku varování proti používání technického a programového vybavení vyráběného čínskými telekomunikačními subjekty Huawei a ZTE. Zdůraznila, že "hlavní problémem je právní a politické prostředí Čínské lidové republiky [...] Čínské zákony mimo jiné vyžadují, aby soukromé společnosti, které sídlí v Číně, spolupracovaly se zpravodajskými službami." (PSSI, 2019) Podle zákona o počítačové bezpečnosti nepředstavuje varování NÚKIB přímý zákaz, ale vyžaduje, aby přibližně 160 veřejných a soukromých subjektů, které jsou zásadní pro fungování státu (elektrárny, telekomunikační společnosti) provést analýzu rizik a přijmout "vhodná opatření". (PSSI, 2019)

Tato obvinění sice byla zamítnuta českou pobočkou Huawei, která požadovala, aby na podporu těchto tvrzení byly předloženy důkazy. Výstraha od NÚKIB nepřímo usiluje o blokování vývoje 5G sítě společností Huawei, a dodávek zařízení veřejným a soukromým subjektům, které jsou pokládány za důležité pro národní bezpečnost. (PSSI, 2019) Problémový je i případ nanotechnologické společnosti HE3DA Technologies. V tomto případě se společnost HE3DA snažila sehnat investora pro svůj nový typ lithiové baterie. Díky slíbenému velkorysému financování se rozhodla pro čínského investora registrovaného v Německu. Poté bylo zjištěno, že se Čína pokusila zapojit do krádeže technologií. (PSSI, 2019)

Výsledky

Andrej Babiš naznačil, že objem čínských investic v České republice nebyl uspokojivý a že časté vzájemné návštěvy českých a čínských představitelů pomohly Pekingů více než Praze. Vzájemnou obchodní výměnu pomocí slov jako "nic působivého" a současně vyjádřil naději, že obchodní vztahy s Čínou dostanou nový podnět po poslední návštěvě prezidenta Miloše Zemana v Pekingů. Podle Babiše by se totiž "takové množství návštěv mělo odrazit v činnosti mezi oběma zeměmi." (CEIAS, 2019) Podobné výtky mělo i stanovisko z letošního června nového ministra průmyslu a obchodu Jiřího Havlíčka, který vzájemný obchod s Čínou klasifikoval jako nedostatečný v porovnání s Evropskými zeměmi. (ČT24.cz, 2019) Kromě toho si český premiér také stěžoval, že uplynuly tři roky od uzavření dvoustranné dohody o strategickém partnerství, přesto se stále ještě nezačalo formovat. (CEIAS, 2019)

Skandál CEFC z roku 2018 poodhaluje strategii čínského „economic statecraft.“ Pokus CEFC, lze totiž chápat jako předvoj ekonomické ofenzivy Číny v České republice, která je přitahována čínským ekonomickým růstem. Tento pokus však díky krachu CEFC nefungoval tak, jak Peking plánoval. To naznačuje, že schopnost Číny kontrolovat své hospodářské subjekty je proměnlivá, protože CEFC se zjevně nechovala, jak si čínská vláda přála nebo očekávala. To způsobilo, že Čína převzala kontrolu převodem českého majetku CEFC do státní společnosti CITIC. (Garlick, 2019)

Z tohoto případu lze vyvodit dva závěry týkající se čínské „economic statecraft“ v postkomunistické Evropě. Prvním z nich je, že existuje skutečně vědomý pokus o vytvoření koordinované strategie s využitím čínských komerčních aktérů, jako je CEFC a CITIC. Druhým je, že kontrola Pekingu nad svými obchodními aktéry je, jak tvrdí William Norris, překvapivě spíše proměnlivá než absolutní. Nečestná činnost čínských podnikatelů může být spíše normou než výjimkou, zejména pokud se jedná o soukromé firmy, což znamená, že Peking ne vždy ví, co čínské společnosti dělají, i když se snaží použít je jako státní agenty. (Garlick, 2019) Díky tomu lze hodnotit čínské působení v ČR jako neúspěšné jak z pohledu reálného podílu investic, tak vylepšení jejího obrazu. To znamená, že nelze říct, že je čínský vliv v České republice natolik silný, že by se mohl poměřovat se západním vlivem jak ze strany EU, tak ze strany USA.

Maďarsko

Postoj vůči Číně

Stejně jako to platí u případu ČR, i maďarské vztahy s Čínou začínají být relevantní až po zániku východního bloku, kdy může svobodně tvořit svou zahraniční politiku. V případě Maďarska platí, že jeho vztah s Čínou od 90.let je o něco rozvinutější. Od roku 1992 navštívilo Čínu pět nejvyšších maďarských politických činitelů. Jako jedinou zemi ve V4 navštívil Maďarsko v roce 1995 i čínský prezident. Výročí padesáti let od navázání diplomatické spolupráce v roce 1999 se účastnil i maďarský prezident a šest ministrů tehdejší vlády. Maďarské vztahy s Čínou jsou nejrozvinutějšími v porovnání s ostatními státy V4. V roce 2001 objem vzájemného obchodu dosáhl 1,5 miliardy dolarů. (Gregušová, 2005)

Podobně jako v České republice prošel vztah Maďarska a Číny nejpozoruhodnějším vývojem hlavně v posledním desetiletí. V počátcích byl hlavní cíl vztahů s Čínou převážně ekonomického charakteru: dobré politické vztahy byly nástrojem, nikoliv účelem. Účelem bylo posílení bilaterálního obchodu a příliv čínských přímých zahraničních investic s cílem vytvořit pracovní místa. Během střetů s EU za vlády Viktora Orbána, se však postupně objevil i politický faktor. Potencionální čínská podpora mohla maďarské vládě podle Orbána poskytnout politický kapitál. V letech 2010–2011 byla realizována tzv. východní politika otevírání jako reakce na krizi vztahů v rámci EU. Orbán jako součást svého překvapivě pragmatického nového postoje vůči Pekingu založil oficiální stranu pro vztahy s Komunistickou stranou Číny, a navštívil Čínu jako premiér v letech 2010, 2014, 2015 a 2017, kdy obě vlády zlepšily bilaterální vztahy na úroveň komplexního strategického partnerství. (Matura, 2019)

Ve většině zemí V4 je motivací ke spolupráci s ČLR ekonomika. Maďarsko se od tohoto vzorce tedy odchyluje. Od roku 2010, klade vláda Viktora Orbána na vztahy s Čínou velký důraz a v jeho proslovech se netají inspirací čínským režimem. Autoritářský režim ČLR vytváří jakousi alternativu v době kdy se z EU ozývá kritika maďarské domácí politiky. Podle Fürsta je tento přátelský přístup k čínskému režimu motivován i finančními problémy Maďarska, které v ekonomickém růstu Číny vidí šanci na příliv potencionálních čínských investic. (Fürst, 2016, s. 131)

Čínsko-maďarské vztahy mají výsadní postavení, protože žádná ze stran veřejně nezpochybňuje význam Číny a politicky citlivé otázky nejsou na pořadu jednání. Je to pravděpodobně maďarská specialita v regionu, že prominentní politici opozičních stran Čínu sotva zmiňují ve svých veřejných prohlášeních. Dalšími prvky čínské přítomnosti v Maďarsku jsou velká rostoucí čínská komunita, vzniklé čínsko-maďarské dvojjazyčné základní školy a regionální ředitelství Čínské banky (Bank of China). (Matura, 2019)

Mediální diskurz o Číně se většinou zaměřuje na ekonomická data a rozvoj bilaterálních vztahů. Zároveň je silně zpolitizován - hodnocení maďarsko-čínských vztahů v médiích je silně ovlivněno politickým postojem daného mediálního zdroje k vládě. Produktivní a užitečný diskurz o Číně a o dvoustranných vztazích se proto nikdy v Maďarsku nevyvíjel. Maďarský mediální trh prošel v posledních letech nějakým nešťastným vývojem. Velké deníky s celostátním odběrem zaznamenaly prudký pokles v počtu odběratelů. Činnost jednoho z nejprominentnějších deníků (Népszabadság) byla ukončena, zatímco noviny v krajích a některé hlavní televizní kanály (TV2 a národní televize) a on-line News portály (origo.hu) byly koupeny nebo ovlivňovány zájmovými skupinami blízkými vládě. (Matura, 2019)

Přístup k Číně je tedy většinou ovlivněn domácími politickými inklinacemi. Maďarské mediální zpravodajství je, co se týče zpráv o Číně, velmi pragmatické. Většinou zmiňují roli Číny ve světové ekonomice, ale témata jako jsou lidská práva jsou zmiňována velmi málo, pokud vůbec. V případě Maďarska byly nejdůležitějšími tématy: „čínská ekonomika“, „Čína a svět“ a „maďarské hospodářské vztahy s Čínou“. Otázky jako „cenzura“, „Tibet“ nebo „Ujguři“ jsou v maďarských médiích zmiňovány velmi sporadicky, pokud vůbec. (Matura, 2019)

Zahraniční politika Číny v Maďarsku

Co se týče objemu přímých čínských investic, Maďarsko má v regionu postkomunistické Evropy opravdu klíčové postavení. Ke konci roku 2015 dosáhly čínské investice v Maďarsku 3,5 mld. Amerických dolarů, roční příliv čínského kapitálu ale navzdory veškerému úsilí maďarské vlády od roku 2010 dramaticky klesá. Spolupráce 16+1 nepřispěla ani k posílení maďarského vývozu do Číny. Vývoz EU do Číny meziročně v průměru meziročně vzrostl o 20 %, zatímco Maďarsko získalo 34 % ročně. Mezitím mezi rokem 2011 a 2016 dosáhl průměrný roční nárůst EU 4 % a Maďarsko 7 %. (Matura, 2017)

Role čínského kapitálu v Maďarsku ve srovnání s celkovým množstvím vloženého kapitálu je stále velmi malá, ale v posledních několika letech se tyto kapitálové přílivy výrazně zrychlily. Čínské investice v Maďarsku se začaly zvyšovat poté, co země vstoupila do EU v roce 2004. Podle čínských statistik došlo k vskutku rychlému nárůstu z 650 tisíc amerických dolarů do investic v 2005 na 370 milionů amerických dolarů v 2010. V roce 2010 samo Maďarsko uskutečnilo 89 % celkového čínského kapitálového toku do regionu Střední a východní Evropy. Podle statistik maďarské národní banky měly čínské investice v Maďarsku hodnotu přibližně 1,8 miliardy amerických dolarů. (PSSI, 2019)

Čínské přísliby

Ačkoliv čínské nadnárodní společnosti představují relativně malý podíl v celkových investicích v Maďarsku, vytvořily pracovní místa a zvýšily vývoz v posledních letech a přispěly tak k hospodářskému růstu Maďarska. Mnoho z těchto společností např. Lenovo, ZTE, Huawei, Čínská banka proměnilo maďarské podniky v evropská regionální centra své činnosti. Hlavní část čínských zahraničních investic v Maďarsku pochází z čínské chemické společnosti Wanhua, která získala 96% podíl v maďarské chemické společnosti BorsodChem. Je to zatím největší čínská investice ve státech postkomunistické Evropy. Dále investovala do hlavních výrobců surovin v sektoru automobilového, izolačního, stavebního a nábytkářského průmyslu. Kromě toho byla tato investice znamením, že Wanhua si jako své regionální ústředí zvolila Maďarsko. (PSSI, 2019)

Druhý největší čínský investor v Maďarsku je Huawei. V Maďarsku objevil už v roce 2005. V Maďarsku vytvořilo největší dodavatelské centrum Huawei na světě a slouží jako výrobní a logistické centrum pro 55 zemí v Evropě, Severní a západní Africe, Rusku, střední Asii a na Středním východě. Společnost přímo zaměstnává asi 330 lidí, z nichž 60 % je maďarských a zbytek jsou čínští občané. Ale nepřímo (externě zajišťované aktivity), je Huawei v Maďarsku zodpovědná za 2500-2700 zaměstnanců, což je celkem přibližně 3000 pracovních míst. Huawei se také věnuje různým iniciativám, jako jsou programy pro rozvoj talentů, a navázání spolupráce s vysokými školami. (PSSI, 2019)

Realita

Kromě toho, že je Maďarsko centrem čínských produktů v Evropské unii, se čínské společnosti vyjádřily v posledních letech zájem o investice, které souvisejí s infrastrukturou. Mezi těmito zájmy o investice jsou plány na transformaci letiště Szombathely na významnou nákladní základnu nebo rozvinutí infrastruktury letiště Debrecen. Zatím nic z toho nebylo realizováno. Projekt modernizace železnice Bělehrad – Budapešť je nedávným příkladem plánu v rámci iniciativy „Pás a stezka.“ Ani tento projekt však ještě nebyl realizován, protože je vyšetřován Evropskou komisí kvůli problematické transparentnosti. (PSSI, 2019)

Podle Mercator Institute for China Studies měly investice do roku 2017 v Maďarsku hodnotu 2 miliardy EUR. (euro.cz, 2018) Což ve jednu tolik co v Polsku. Nutno tedy říci, že v Maďarsku se čínským investicím daří ze států V4 nejvíce. Nicméně stejně jako v Polsku a České republice, i čínské investice v Maďarsku putují hlavně do akvizic nikoli do vytváření nových pracovních míst. Z toho lze vyvodit, že čínské investice nemají záměr vytvářet pracovní místa v nových továrnách, ale skupovat podíly ve firmách s technologií.

Přesto, pokud se podíváme na podíl přímých čínských investic, má Maďarsko ve střední Evropě klíčovou pozici. Do konce roku 2015, byly investice o něco vyšší než do roku 2017. Podle vlády to dosáhly 3,5 miliardy dolarů USD. Pokud se ale jedná pouze o přímé investice, podle Maďarské národní banky jde pouze o částku 200 milionů dolarů. Zbytek investic je akvizicí chemické společnosti BordosChem čínskou skupinou Wanhua, o které jsem se výše zmiňovala. Velké investice do průmyslových továren v Maďarsku stále zaostávají, i když země by skutečně potřebovala vytvořit nová pracovní místa. Dále byly v roce 2013 v rámci spolupráce mezi Čínou pro Maďarsko otevřeny nové čínské finanční zdroje a maďarská EXIM bank a její čínský protějšek uzavřely dohodu o úvěrové linii 100 milionů EUR na financování vývozu. (Matura, 2017)

Bezpečnostní rizika

Stejně tak jako v České republice i v Maďarsku Ministerstvo školství zřídilo Konfuciovy instituty. V Maďarsku jich je v dnešní době pět. Na Univerzitách Eötvös Loránd, Szeged, Miskolc a na fakultě Tradiční čínské medicíny na Univerzitě Pecs. Jejich úloha je stejná jako v ČR, slouží k výuce čínského jazyka, konání zkoušek HSK, přednáškám o čínské kultuře

a politických činnostech ve světě. (HanBan.org, 2019) Stejně jako u českého případu, i zde platí, že Konfuciovi instituty podle bezpečnostních služeb hrají roli tzv. „trojského koně“ a vykonávají tak skrze svou činnost v zemích působení špionáž.

Výsledky

V uplynulém desetiletí Maďarsko dosáhlo dobrých výsledků ve svých hospodářských vztazích s Čínou. Některé úspěšné dohody nicméně vedly k očekávání například ohledně čínského zapojení do rozvoje infrastruktury (v rámci rozvoje infrastruktury byla plánována trasa Budapešť-Bělehrad, nicméně nebyla zatím uskutečněna). Důvodem, proč je Maďarsko výhodnějším investičním cílem pro Čínu, jsou náklady a kvalita práce. V Maďarsku se vyskytuje kvalifikovaná pracovní síla právě v odvětvích, o které má Čína zájem. Náklady na mzdy jsou v Maďarsku nižší než průměr EU. Dále hrají roli i instituce. Potencionálním faktorem přitažlivosti pro čínské investice jsou podmínky přizpůsobené k přilákání velkých investorů, jako jsou svobodná celní pásma nebo zvláštní ekonomické zóny s podpůrnými službami a daňové úlevy. (PSSI, 2019)

Ve srovnání s ostatními investory v regionu se zdá, že čínské společnosti také věnují větší pozornost úrovni politických vztahů; politická gesta a opatření jsou stále důležitá při rozvíjení vztahů s Čínou. Maďarsko, které je jedním z největších příjemců čínských investic ze zemí postkomunistické Evropy, má historicky dobré politické vztahy s Čínou. Tyto vztahy začalo posilovat dříve než ostatní postkomunistické země. (PSSI, 2019)

Lze říct, že na rozdíl od České republiky (nebo jak se později dozvíme i od Polska) se Maďarsko dočkalo slušného podílu příslibených čínských investic. Spory EU a Maďarska mohou působit jako důvod k pro-čínské politice. Pro-čínská politika Viktora Orbána může být právě důvodem k vysokému podílu investic. V Maďarsku také nedošlo ke krachu v koordinaci čínské státní moci a čínských obchodních aktérů. Strategie Pekingu v Maďarsku tedy vychází. Mimo to lze na příkladu Maďarska vidět ještě jeden faktor, který mohl způsobit, že strategie Číny vychází - a to jsou zpolitizovaná média. V případě maďarských médií nedochází ke kritice, kterou vidíme v Polsku nebo v ČR, kde jsou tématem spíše lidská práva než čínské investice (alespoň v těch veřejných).

Polsko

Postoj vůči Číně

Politické vztahy mezi Polskem a ČLR oficiálně začaly 5. října 1949, když Polsko oznámilo uznání Čínské lidové republiky a 7. října téhož roku ustavili diplomatické vztahy na úrovni velvyslanectví. V padesátých letech Zhou Enlai, Peng Dehuai, a další čínští vůdci navštívili Polsko. Polští vládní činitelé během tohoto období také navštívili Čínu. Vztahy Číny a Polska byly díky pozici Polska v sovětském bloku v této době na přátelské úrovni. To se změnilo s čínsko-sovětskou roztržkou.

Teprve v roce 1971, když Polsko oslavilo 20. výročí založení Čínsko-polské námořní společnosti se setkal polský ministr pro námořní dopravu a čínský ministr komunikací. Poté se po dlouhé době se uskutečnila návštěva až na podzim roku 1986. První tajemník ústředního výboru polské strany Spojených pracujících a předseda státní Rady navštívil Čínu. V létě roku 1988 navštívil Čínu polský premiér. Po rozpadu Sovětského svazu začaly vztahy mezi Polskem a Čínou sílit. V září 1994 polský premiér Waldemar Pawlak navštívil Čínu a obě strany podepsaly devět dohod a dopis o záměru spolupráce. První státní návštěva Číny za posledních 38 let, se uskutečnila v roce 1997, kdy hlavy států obou zemí podepsaly Společné prohlášení Čínské lidové republiky a Polska. (chinadaily.com, 2004)

Vztah Číny a Polska začal posilovat v roce 2011, dohodou o strategickém partnerství mezi Polskem a Čínou podepsanou v Pekingu polským prezidentem Bronisławem Komorowským a čínským prezidentem Hu Jintem. Po letech relativní stagnace byl tento krok oslavován jako nový začátek polsko-čínských bilaterálních kontaktů, který byl potvrzen v dubnu 2012 návštěvou čínského premiéra Wen Jiabaa. Právě tato návštěva přinesla nové vyhlídky na posílenou hospodářskou spolupráci a také zvýšila vysoká očekávání jak v Polsku, tak i v dalších zemích střední a východní Evropy. (Sarek, 2018)

Zahraniční politika Číny v Polsku

V roce 2016, při Xi Jinpingově návštěvě Polska, bylo přijat již ucelený formát strategického partnerství. Tento dokument zahrnuje i investiční spolupráci. Obě strany se tedy

dohodly na zvětšování čínských investic. Realita se však od očekávání, která plynou z těchto dohod, liší. Čínské investice v Polsku lze popsat přinejlepším jako průměrné (Sarek, 2018)

Polsko bylo jedním z prvních států střední východní Evropy, který modernizoval vztah s Čínou na úroveň strategického partnerství. Pro iniciativu 16+1 byla dokonce jako ústřední město zvolena Varšava. Proto Polsko doufalo, že dostane velký podíl čínských investic v rámci masivní iniciativy „Pás a stezka.“ (Sarek, 2018) Mimo to má Polsko status největší ekonomiky v oblasti postkomunistické Evropy. Také je zemí, která má dobré geografické umístění na pevninské cestě z Číny do Německa a západní Evropy. Díky tomu dlouho představovalo atraktivní investiční umístění asijských ekonomických mocností. Politická, institucionální a ekonomická stabilita byly považovány za velké výhody. Kromě toho se zdá, že relativně nízké mzdové náklady a vysoká kvalifikace polských zaměstnanců (podobný případ jako v Maďarsku) jsou atraktivní pro čínské přímé zahraniční investice v zemi. (PSSI, 2019)

Stejně tak jako v Maďarsku a ČR byly i v Polsku ustanoveny Konfuciovy instituty. V dnešní době jich v Polsku existuje šest. Dva samostatné působí v Krakově a Opolí. Zbýlé čtyři jsou založené při Univerzitě Adama Mickiewicze, Varšavské a Gdaňské univerzitě, a na Jagellonské střední škole. (HanBan.org, 2019) Jejich funkce zůstává stejná, má vzdělávací charakter – poskytuje výuku čínštiny. Pro Čínu zase slouží jako součást strategie „trojský kůň.“

Čínské přísliby

Oficiálně čínské úřady podporují společnosti v investicích v Polsku. Polsko je investiční cíl pro čínské společnosti i v rámci iniciativy Pás a stezka. Podle čínských analytiků je Polsko atraktivní investiční destinace, ale realita podílu investic je jiná. Vysvětlení nenaplnění čínských investic existuje několik. Jedním z nich je, že Polsko nemá kapacitu k uspokojení potřeby většiny čínských investorů. Například mnozí investoři chtějí získat celosvětově uznávané značky, aby usnadnili internacionalizaci a globalizaci i snazší vstup na zahraniční trhy, chtějí nakupovat firmy se špičkovou technologií, aby získaly konkurenční výhodu na čínském a globálním trhu. V tomto ohledu Polsko ale nemá co nabídnout. Polská vláda zase podceňuje potenciál čínských soukromých společností jako investorů. Polsko se vždy, za účelem přilákání investic, spoléhalo na posilování vztahů s čínskou vládou. Během loňského roku podepsala polská vláda memorandum o spolupráci mezi těžební společností PeBeKa a čínskou státem vlastněnou společností China Minmetals. Čínské úřady zahraničního obchodu

převzaly povinnost propagovat polské podniky, produkty a hledat v Číně investory. To se ale nepovedlo. (Sarek, 2018)

Co je pro Čínu důležitější, je zvýšení čínských investic v Polsku v rámci projektů v infrastruktuře. V Polsku sílí naděje v čínské investice, které budou vytvářet nové pracovní příležitosti. Na druhé straně však polská strana organizuje fóra pro spolupráci, ve kterých vyzývá čínské stavební firmy a developery, aby se stali spíše dodavateli než přímými investory. Čínské společnosti byly také oficiálně přizvány polskou vládou ke spolupráci na infrastrukturních projektech. Některé z nich začaly vyhrávat výběrová řízení, jako v případě dálničního okruhu v Krakově, který má hodnotu 350 milionů amerických dolarů. (Sarek, 2018)

V průběhu let se ukázalo, jaké povahy čínské investice v Polsku jsou. Přítomnost investic se objevila v IT průmyslu (Huawei, ZTE), elektroniky (TCL Corporation), elektromechaniky (Nuctech Varšava), výroby strojů (LiuGong strojní zařízení, Tri-Ring Group), chemikálií a elektrochemických látek (Petrochemia Blachowania SA, Guotai-HuaRong Polsko) a zpracování masa. Tyto investice korespondují se zaměřením čínské politiky, která vidí budoucnost v rozvoji a rozšiřování nových technologií, služeb a obnovitelné energie. Tato politika se víceméně odráží v investicích v Polsku. V roce 2016 investovala do společnosti na zpracování komunálního odpadu, recyklace a výroba alternativních paliv. V prosinci 2015 fond řízený koupil 49% podíl ve větrných elektrárnách v Polsku od portugalské firmy EDPR. Do výstavby elektronické infrastruktury jsou zapojeny skupiny Pinggao a Sinohydro Corporation a dalších dvacet šest skupin. (PSSI, 2019)

Realita

Polský import z Číny od roku 2011 vytrvale rostl, když dosáhl 13 miliard amerických dolarů. V roce 2013, po spuštění formátu 16 + 1, vzrostly na 15 miliard amerických dolarů, v roce 2016 bylo dosaženo 18 miliard amerických dolarů. Polské export ale nenásledoval tento růst, místo toho stagnoval na relativně nízké úrovni. V roce 2011 Polsko vyvážela zboží do Číny ve hodnotě 1,8 miliard amerických dolarů; v 2013 a v roce 2016 1,9 miliard amerických dolarů. (PSSI, 2019)

Obecně byly roky 2015-2017 obdobím politické výměny na vysoké úrovni. V roce 2016 Polsko vstoupilo do investiční banky AIIB jako jeden ze zakládajících členů. V 2018 se však

situace změnila, když na summitu 16+1 v Sofii bylo Polsko zastoupeno náměstkem premiéra Jarosławem Gowinem místo premiéra. Důvodem bylo, že iniciativa 16+1 nepřinesla dostatečné konkrétní výsledky, ani neměla větší vliv na rozvoje užších vzájemných vztahů mezi Polskem a Čínou. Proto pro Polsko zůstává prioritou bilaterální vztah s Čínou, a ne formát 16+1. (PSSI, 2019)

Členství v EU a přístup na trh EU v důsledku volného pohybu zboží a služeb, podpořené kvalifikovanou a konkurenceschopnou pracovní silou, doprovázenou rozvinutým sektorem podnikatelských služeb, by rovněž měly podporovat čínské investice. Skutečným problémem je ale najít správné investory a přesvědčit je, aby přišli do Polska. To vyžaduje usilovat i o hledání tržně orientovaných investorů zaměřených na podnikání, namísto těch, které doporučil Peking, jehož důležitým úkolem je provádět politickou a ekonomickou agendu komunistické strany v zahraničí. (Sarek, 2018)

Čínští investoři v Polsku se ale zajímají pouze o lepší přístup na polský a evropský trh. Žádný z nich nechce založit svou výrobu výlučně v Polsku. Chtějí být blíže jejich zákazníkům, aby jim lépe sloužili a měli větší podíl na polském a evropském trhu. Některé z nich vyvíjejí místní produkty, neboť si uvědomují, že čínské zboží nepřitahuje mnoho západních zákazníků. (Sarek, 2018) Obecně lze říct, že čínské investice mají v Polsku v porovnání například s Maďarskem opravdu nevýznamný podíl. Polské očekávání přílivu čínských investorů, vytvářejících nové továrny a pracoviště, se nenaplnilo. Hodnota požadovaných investic je navíc mnohokrát menší než například akvizice.

Potencionální bezpečnostní rizika

Nejnovějším problémem je případ společnosti Huawei. V prosinci 2018 polské ministerstvo zahraničních věcí zveřejnilo prohlášení, ve kterém odsuzuje čínskou komerční špionáž. Dva týdny na to byl v Polsku pro špionáž zatčen regionální ředitel Huawei Wang Weijing. Dále se polské orgány potýkaly s blokováním tří velkých veřejných zakázek, týkajících se infrastrukturních projektů, které získaly čínské společnosti. Jednalo se o dva projekty na dálnici a výstavbu spaloven odpadků, přičemž všechny zpočátku získaly čínské společnosti. Stojí za to si připomenout, že čínská zkušenost s infrastrukturou v Polsku zahrnuje neblaze proslulý případ COVEC China Overseas Engineering Group z roku 2011, který je v

zemi i jinde velmi dobře známý. Tento případ může připomínat český případ CEFC. (Turcsányi, 2019)

COVEC je obrovský čínský státní konglomerát s ročním obratem 25 miliard dolarů a třetí největší stavební společností na světě. Poté co ustanovil své pobočky v Asii a Africe chtěl vstoupit na evropský trh. V kostce se jednalo o zakázku stavby dálnice A2, kterou čínská společnost COVEC v Polsku vyhrála. A to díky ceně, která odpovídala pouze polovině rozpočtu. Jejich nízká cena se ale odvíjela od cen místních dodavatelů, které musely být logicky nižší než obvykle. Takovou cenu ale nikde nedostali. Poté měli nesmírný problém s hledáním dodavatelů, pronájmem vybavení nebo a prodejem stavebních materiálů. Objevila se nespokojenost polských občanů, kteří se báli, že přijdou kvůli nízkým čínským cenám o práci. (voxeurop.eu, 2011)

Výsledky

Ještě před nedávnem byly vztahy Polska a Číny považovány za velmi přátelské. Nicméně navzdory mnoha snahám polských politiků napříč ideologickým spektrem se čínské investice nenaplnily, alespoň ne v očekávaném objemu. Čínsko-polské obchodní vztahy jsou asymetrické ve prospěch Číny. Rozhodně tedy nejsou založeny na vzájemné prospěšnosti. Obvinění ze špionáže nebylo prvním náznakem změny polského postoje k Číně. Prvním signálem neúčast polského premiéra na summitu 16+1 v Sofii. Poté v listopadu 2018 polský ministr obrany Mariusz Błaszczak po návštěvě Washingtonu prohlásil, že by Čína a Rusko měli být považovány za „koalici proti svobodnému světu.“ (Turcsányi, 2019)

Polská změna politiky může být zčásti připisována narůstajícím rozčarování ohledně výsledků 16+1 ve snahách o posílení vazeb s Pekingem. Musíme vzít v potaz i polské priority při výběru mezinárodních partnerů. Tím hlavním stále zůstává USA, a vzhledem k narůstajícím napětí mezi USA a Čínou musí Polsko uvažovat o své vlastní pozici v tomto trojúhelníku. Polsko nikdy nemělo v úmyslu rozvíjet vztahy s Čínou na úkor vazeb s USA. (Turcsányi, 2019)

Porovnání

Podíl investic přicházejících z EU a Číny

Pro porovnání a následný závěr, který má zodpovědět otázky ohledně vlivu Číny v postkomunistických zemích, je nutné podívat se, jakou pozici drží v těchto státech Evropská unie, jíž jsou členy. V zemích střední a východní Evropy má EU stále velkou ekonomickou moc. Tato moc je založena na tom, že ekonomika většiny zemí střední a východní Evropy je orientována na export, který je závislý na společném evropském trhu. Za druhé je EU největším investorem ve většině členských států. Za třetí EU poskytuje členským státům obrovské finanční částky na rozvoj. (Song, 2018)

Od té doby, co se Maďarsko, ČR a Polsko připojili k EU, čerpají finance ze tří různých forem fondů: Fondu pro regionální rozvoj, Sociálního fondu a Fondu soudržnosti. Od roku 2014 do roku 2020 má ČR dostat z těchto fondů okolo 22 miliard eur. Export z ČR do EU má hodnotu 82 % a import 66 % z celkového českého objemu. Maďarsko má od roku 2014 do roku 2020 dostat z těchto fondů okolo 21,9 miliard eur. Maďarský export do ostatních zemí EU má hodnotu 78 %, import 74 %. Polsko má během těchto let dostat z těchto fondů okolo 71 miliard eur. Mimo to funguje EU jako největší zdroj zahraničních investic. Jen v rámci V4 a Německa je podíl importu a exportu okolo 16 %. Největší příliv investic do zemí postkomunistické Evropy putuje nepopíratelně od EU. V Polsku mají nejvyšší podíl na investicích Francie a Nizozemí, zahraniční investice se pohybují okolo 17 %. Polský export do EU se pohybuje okolo 76 %, import z EU 57. (Song, 2018)

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že výsledky iniciativy 16+1 jsou úspěšné, při detailnějším pohledu je to mnohem komplikovanější. V porovnání s investicemi a podílem exportu se zeměmi EU, lze s jistotou říct, že čínské investice takových hodnot nedosahují. Navíc v důsledku kritiky EU se Čína rozhodla snížit počet summitů. Kritika EU se odvíjí od netransparentnosti celého procesu iniciativy. Nejpříznačnější je nejspíše vývoj vztahů s Polskem. Od zapojení do iniciativy se uvažovalo o tom, že by Polsko jako největší stát ze šestnácti států měl být ustanoven neformálním lídrem. V Polsku byly s čínskými investicemi spojovány velké naděje. Nicméně, na summitu v roce 2018 premiér Polska chyběl. Ve stejnou dobu se v Polsku zrušily dvě zakázky, které vyhrály čínské firmy. V listopadu byla premiérem Polska Čína zmíněna jako bezpečnostní problém a následně byli za špionáž zatčeni dva pracovníci Huawei. (Turcsányi, 2019) Tento průběh může být předpovědí, jak si iniciativa

povede v následujících letech. To se bude odvíjí od čínského záměru v těchto zemích. Pokud je jejím záměrem oslabení západního vlivu a akvizice v technologických firmách či krádeže technologií, může se stát, že ke zlepšení aktivity iniciativy 16+1 nedojde.

Výsledky čínské politiky

Čína se začala více angažovat ve státech postkomunistické Evropy, protože čínští investoři stále více zdůrazňovali Evropu jako strategickou destinaci pro investice. Kolísavá politická podpora více transatlanticky orientovaných států, jako je Polsko, Česko, Slovensko a pobaltské státy, ukazuje hranice politické loajality vůči 16+1. Nejen domácí akademici a média kritizovali malé ekonomické zisky, ale také občasné nepřítomnosti premiérů na výročních schůzkách naznačily časnou únavu účastníků. Nejpozoruhodnější gesto pocházelo z Polska, když premiér Mateusz Morawiecki na summitu v Sofii chyběl, takže Polsko zastupoval pouze místopředseda vlády Jaroslaw Gowin. Když polský ministr obrany Antoni Macierewicz označil iniciativu Pás a Stezka za hrozbu národní bezpečnosti, poukázal na vysokou úroveň čínsko-polské nejednoznačnosti. Také návštěvy dalajlámy v Česku, Estonsku, Polsku a na Slovensku a příležitostná česká podpora kritiky Číny za porušování lidských práv potvrzují nepopulární obraz čínské politické modelu v postkomunistických státech. (Fürst, 2019)

Není to ale jen komunistický politický model, který státy postkomunistické Evropy odrazuje. Čínská strategie špionáže odhalené na začátku roku 2019 či krach investičních společností v Polsku a Česku ukázal další problémy Číny. V lednu 2019 Polsko zatkl ředitele společnosti Huawei za obvinění ze špionáže. Český premiér Andrej Babiš zároveň nařídil zákaz používání zařízení Huawei a ZTE vládními úředníky. Podle toho lze soudit, že jak Polsko, tak ČR vyjádřily podporu USA nikoliv Číně.

Polsko a Česká republika, které mají pozici dvou významných států v rámci čínských vztahů se zeměmi střední a východní Evropy, přitahovaly významnou kritiku ze strany EU i USA. Prvotním impulsem pro jejich spolupráci s Čínou byla touha po diverzifikaci jejich obchodních a ekonomických vztahů. V tomto ohledu nejsou země střední a východní Evropy vedeny žádným globálním trendem, kdy se země na celém světě snaží získat slibované obrovské čínské finanční rezervy. (PSSI, 2019)

Tento trend se ale zintenzívněl, a to zejména od globální finanční krize v roce 2008, která zaznamenala klesající úroveň financování od tradičních dárců a investorů. Pět let poté, co byla zahájena iniciativa 16+1, se kromě kritiky EU a USA země střední a východní Evropy dočkaly jen menších investic. To neznámá, že by se čínský obchod a investice v zemích střední a východní Evropy byly zanedbatelné, naopak, ale jejich zvýšení není natolik vysoké a bezpečnostní problémy jsou závažné. (PSSI, 2019)

EU tedy zůstává hlavním obchodním a investičním partnerem pro všechny země regionu střední a východní Evropy. A zatím to vypadá, že kvůli problematickým investicím budou více tíhnout k podpoře EU, než aby na ně dopadly velké finanční ztráty. Takový výsledek spolupráce v čínských iniciativách bude možná více běžný, a to nejenom v iniciativě 16+1, ale i v iniciativě „Pás a stezka.“

Jak již bylo řečeno, v regionu střední a východní Evropy je jedním z hlavních důvodů (v případě Polska a ČR) nespokojenosti nedostatek plnění závazků ze strany Číny. V tomto prostředí není úspěch 16+1 zcela závislý pouze na Číně, ale závisí na druhu interakcí, které Pás a stezka v regionu střední a východní Evropy vyvolává, a na způsobu, jakým tyto interakce reagují na odezvy regionálních partnerů Číny. Prozatím se zdá, že Peking slibuje zemím střední a východní Evropy rostoucí investice a prohloubení spolupráce a zároveň nabízí mnoho příležitostí pro setkání na vysoké úrovni. Nicméně s výjimkou Srbska a do jisté míry i Maďarska, ve většině ostatních zemí střední a východní Evropy, jsou tyto sliby stále převážně pouze rétorikou. (PSSI, 2019)

Pravděpodobně hlavním nezamýšleným vedlejším efektem iniciativy 16+1 byla kritika vztahů Číny se zeměmi střední a východní Evropy ze strany EU. Jedním ze záměrů spolupráce mezi Čínou a postkomunistickými zeměmi bylo totiž zlepšení širších vztahů mezi Čínou a EU. Výsledek se zatím jeví jako opačný. Zdá se, že EU je znepokojena čínskou silou na kontinentu. A že se 16+1 stává více než jen summitem, postupně přechází k regionální instituci definované čínskými iniciativami. V tomto ohledu je jedním z obvykle přehlížených nezamýšlených důsledků vztahů mezi Čínou a střední a východní Evropou skutečnost, že pro většinu zemí nabízí Pás a stezka novou platformu pro artikulaci jejich mezinárodní identity a globálního výhledu. (Kavalski, 2019)

I přes to začíná být zřejmé, že přes všechny záměry a účely se Čína přece jen stala významným činitelem evropských záležitostí. Jak dokládá iniciativa Pás a stezka, přítomnost Číny na kontinentu nebude jednorázová, ale trvalá. Dále se musíme vyrovnat s tvrzením, že jsou příznakem mnohem širšího a složitějšího čínského zapletení do evropských záležitostí. V tomto ohledu se stále více začalo pohlížet na mechanismus 16+1 jako na náznak schopnosti Číny rozvinout svou ekonomickou zdatnost tak, aby mohla zpochybnit dominantní normy, pravidla a ujednání prosazované EU. (Kavalski, 2019)

Obecně závěrem lze říct, že se Maďarsko jako první země v regionu přihlásila k iniciativě „Pás a stezka“, a od té doby se jejich vztahy relativně zlepšily. Polsko vyjádřilo počáteční zájem o práci s Čínou, ale bylo zklamané přetrváváním omezení svého přístupu na čínský trh a nižšími než očekávanými investičními úrovněmi. A politici v České republice projevovali silný zájem o větší roli Číny v ekonomice své země, ale z mnoha důvodů se v podstatě nematerializoval. (PSSI, 2019)

Polsko a Česká republika patří mezi nejvýznamnější země v rámci postkomunistické Evropy. Zastávají pozice prvního a druhého největšího čínského obchodního partnera v regionu. Přesun jejich pozic je tedy významnou změnou rovnováhy v rámci skupiny 16+1, pouze Maďarsko a Srbsko, které se dočkalo dobrých výsledků čínské spolupráce zůstávají. Změny v Polsku a České republice ovlivňují postavení celého regionu postkomunistické Evropy vůči Číně. Očekávalo se, že mechanismus 16+1 bude nyní využíván k řešení některých problematických záležitostí bezpečnostního a politického dopadu. Dosavadní důkazy však naznačují, že platforma ani nebyla schopna zvýšit ekonomickou výkonnost. Ačkoliv zavedený mechanismus vypadá působivě, současné události nenabízejí mnoho kromě výměny obvyklých diplomatických prohlášení. (Turcszányi, 2019)

Problém nastal se silící hrozbou, která je důsledkem čínské hospodářské soutěže i na Západě. V roce 2016, byla německá robotická společnost KUKA získána čínským investorem. To, co následovalo, je pro chápání čínské hospodářské soutěže v Evropě klíčové. Vyvstaly obavy, že Čína může mít příliš velký přístup k některým klíčovými technologiím. To spustilo proces vedoucí k mechanismu investičního šetření v celé EU. V tomto procesu se západní evropská úzkost o vztahy mezi Čínou a zeměmi postkomunistického prostoru v rámci platformy 16+1 zvýšila. (Turcszányi, 2019)

Tyto evropské obavy a procesy investičních šetření nám mohou pomalu odpovídat na otázky nejen o úspěšnosti čínské zahraniční politiky v EU, ale i do jaké míry se Čína snaží oslabit vliv EU a USA v postkomunistických zemích, aby svůj vliv v těchto zemích mohla zvětšovat. Případy krachů společností CEFC a COVEC v Polsku a Česku jsou příznačné. Ukazují totiž, že schopnost Číny kontrolovat své hospodářské subjekty je proměnlivá, protože CEFC se zjevně nechovala, jak si čínská vláda přála nebo očekávala. To způsobilo, že Čína převzala kontrolu převodem českého majetku CEFC do státní společnosti. Krach těchto společností a bezpečnostní rizika, která se objevila okolo společnosti Huawei, způsobily, že se vnímání Číny nejen v těchto zemích zhoršilo, ale zvětšilo obavy západních států, a to nejen EU, ale i USA. Polsko může být dobrým příkladem, protože nám ukazuje, že ačkoli ze zemí postkomunistické Evropy mělo nejsilnější strategická partnerství, bilaterální vztahů v rámci 16+1 a v rámci „Pásu a stezky“, či dokonce pozici v Asijské investiční bance, k žádnému pokroku na úrovni polsko-čínských vztahů nedošlo. Naopak Polsko dokázalo, že strategické partnerství s Čínou je méně důležité než vztahy s USA, a že vztahy s Čínou rozhodně nebudou na úkor dobrých vztahů s USA.

Lze říct, že Čína vyvinula velké úsilí na posílení své přítomnosti ve střední a východní Evropě prostřednictvím státem řízeného komerčního přístupu. I když došlo k některým smysluplným výsledkům, zejména v budování institucionálních vazeb, ambice Číny v regionu střední a východní Evropy čelí některým praktickým a hluboce zakořeněným překážkám. Stručně řečeno, je ještě dlouhá cesta, než se Čína stane globální silou. (Song, 2018)

Závěr

Tématem této bakalářské práce byly vztahy Čínské lidové republiky se zeměmi postkomunistické Evropy. Výzkum vztahů mezi těmito státy byl zasazen do doby, kdy se Čína snaží přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení. To nastává v roce 2012 s příchodem nového čínského generálního tajemníka a prezidenta Xi Jinpinga. Nové éra Číny, definovaná Xi Jinpingem, se odvíjí od ambic, kterých Čína díky svému ekonomickému růstu nabyla. Využitím svojí ekonomiky se Čína snaží získat vliv na mezinárodním poli.

V první kapitole o ambicích a moci Číny byly popsán vliv Xi Jinpinga na politiku ČLR a změny v čínské politice, které od počátku svého funkčního období provedl. Na základě analýzy důležitých událostí v čínské historii bylo zjištěno, jakého charakteru čínská moc je. Bylo zjištěno, že Xi Jinping chce v rámci Čínského snu zahájit renesanci čínského národa. Vytvořením nacionalistické vize, která se vrací ke „zlatým časům císařství“, chce sjednotit čínský národ a „obnovit“ čínskou hegemonii, která byla Číně odebrána cizími mocnostmi.

Charakteristika národní identity, která předkládá silný čínský národ bojující proti korupci, vytváří alternativu vůči západní, liberální a zkažené společnosti. To koresponduje s mnohými domněnkami o tom že „Čínský sen“ je alternativou k „Americkému snu.“ Nově vytvářená čínská identita na základě nacionalistických prvků je alternativou k americkému modernismu. Čínská identita je utvářena na vědomí historicky silné Číny. Vytváří tak obraz země, která v je vnitřně stabilní a kulturně bohatá. Provázáním socialistické cesty a konfuciánské tradice vytváří novou čínskou osobnost.

Toho všeho chce Xi Jinping využít k naplnění Čínského snu, který má vytvořit „harmonii a novou éru čínských dějin.“ Jeho cílem je vytvořit „harmonickou společnost“ po celém světě. „Nová éra čínských dějin“ je „znovuobnovením“ čínské „zlaté éry.“ K tomu Xi využívá strategii lišící se od těch západních, inspirovanou Válčícími státy. Pomocí rekonstrukce Strany, která bude ve výsledku očištěna od korupce (a liberálních tendencí) a posílením svého ekonomického růstu a nacionalismu se tak snaží Číně zajistit pozici ve světě, která jí „historicky náleží“ – dominanci.

V druhé kapitole jsem popsala růst čínské ekonomiky pro představu, s jakým potenciálem Čína pracuje a jak se projevuje v její zahraniční politice. V 80. letech byl HDP

Číny méně než 300 miliard dolarů, v roce 2015 činil 11 bilionů dolarů. Od roku 2015 je Čína druhou největší ekonomikou na světě. Mimo ekonomický růst se v Číně nachází největší počet miliardářů. Na druhou stranu průměrný příjem na osobu v Číně je přinejlepším šestinou příjmu v USA. Tato kapitola je důležitým předpokladem pro další kapitolu o zahraniční politice, ukazuje totiž, s jakou strategií Čína ve své zahraniční politice pracuje nejvíce.

V kapitole o zahraniční politice Číny jsem popsala novodobé přístupy Číny k mezinárodním vztahům. Dozvěděli jsme se, že dříve dominovali realisté. Na základě popisu zahraniční politiky Davidem Shambaughem jsme ale zjistili, že s novou politikou Xi Jinpinga byla zahraniční politika transformována. Tato hypotéza o transformaci zahraniční politiky byla postavena na pěti faktorech: diplomatických aktivitách, účasti v systému vládnutí, ekonomickém působení, kulturním vlivu a bezpečnostní politice. Transformací bezpečnostní politiky, kdy zjišťujeme, že se nově začala zabývat mezinárodními otázkami jako je terorismus a začala spolupracovat na mírových operacích OSN. Druhou transformací jsou diplomatické aktivity. Čína se začala více zabývat otázkami životního prostředí či šíření jaderných zbraní. Třetí transformací je způsob hospodářského rozvoje, kdy se snaží udržet vysokou míru růstu tím, že se snaží snížit závislost na zahraničním dovozu. Za čtvrté byly transformovány čínské hodnoty, které zdůrazňují důležitost spolupráce v globálním prostoru.

Ve výzkumu mezinárodních vztahů to už to tedy nejsou dominantní pouze realisté, ale i globalisté. Globalisté si myslí, že vzhledem k celosvětovému vzestupu je Čína podněcována k tomu, aby více přispívala ke globální správě a působila jako zodpovědná moc v mezinárodní aréně. Jsou také silnými zastánci čínské účasti v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě, jako například regionálního uskupení 16+1. Globalisté také projevují náklonnost k soft power, která má za cíl přispívat k mezinárodním normám za použití své tradiční kultury. Ta se projevuje v jejich velmi silné zbrani – propagandě. Ta je vedena skrze média a skrze vzdělávací Konfuciovy instituty. Konfuciovy instituty samozřejmě nejsou pouze nástrojem soft power, nemají za cíl pouze propagovat čínskou kulturu, ale jsou i (jak jsem výše uváděla) nástrojem pro cílenou špionáž. Tyto dvě složky mají za cíl vytvářet ve světě ideální obraz o Číně. Tato kapitola o zahraniční politice Číny dokazuje, že Xi Jinpingovým záměrem opravdu globální dominance.

V části analýzy vycházíme z oblíbeného modelu čínské regionální zahraniční politiky, který má tradičně za úkol navazovat ve světě strategická a bilaterální partnerství k dosažení

svého cíle, tedy globální dominance. Ústřední je v této analýze iniciativa na tomto základě vzniklá – tedy iniciativa 16+1. Za účelem zjištění otázek o úspěšnosti čínských zahraničněpolitických cílů – získání mocenského vlivu, se analýza jednotlivých států odvíjela i od toho, jaké prostředky Čína používá k tomu, aby tento vliv získala, zda jsou vztahy se státy založené na vzájemné prospěšnosti, ale i zda bylo v čínských intencích získat vliv v těchto zemích na takové úrovni, že by bylo možné oslabit vliv EU a USA

V kapitole *Postkomunistická Evropa* jsem se stručně zmínila o historických vztazích Číny se státy postkomunistické Evropy a nové spolupráci v rámci 16+1, která spolupráci těchto států s Čínou zařizuje. K zjištění výzkumných otázek byly vybrány tři konkrétní země postkomunistické Evropy, které jsou zároveň členy EU a iniciativy 16+1: Česká republika, Maďarsko a Polsko. Analýza těchto států byla provedena na základě jednotlivých faktorů: postojů vůči Číně, zahraniční politiky Číny vůči konkrétnímu státu, čínských příslibech, realitě a potenciálních bezpečnostních rizicích, které pomáhaly odhalit, do jaké míry Čína využívá v daných státech problematických nástrojů k tomu, aby si zajistila mocenské postavení. Výsledky pak mají zodpovědět výzkumné otázky:

- 1) důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy,**
- 2) je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná,**
- 3) jaké jsou důvody, které vedly k naplnění či nenaplnění jejích cílů.**

Odpovědí na první otázku je již samotná kapitola o čínské moci. Čína si za doby Xi Jinpinga v duchu „Čínského snu“ vysnila globální dominanci. K získání této dominance je třeba, aby podnikla kroky k jejímu získání. S dnešní dobou, kdy zažívá ekonomický růst, se stává stále přitažlivější pro státy, které jsou malé, jejich domácí politika se mění a objevují se občasné protizápadní tendence. V takovém případě by Čína opravdu mohla působit jako alternativa vůči Západu. Snaží se tak pomocí své nejvýraznější síly získat v takových státech mocenské postavení, které je tak postupnou cestou k získání dominance globální.

I z analýzy států jsme se dozvěděli, že ačkoli mocenské ambice Číny jsou mnohem rozsáhlejší, region postkomunistické Evropy byl v posledních letech pro Čínu stále důležitější. A vznik iniciativy 16+1 v roce 2012 byl pečlivě navržený, aby přítomnost Číny v této oblasti byla silnější. Realita je ale taková, že vliv EU a USA v daných státech je tak velký, že ho Čína pomocí své strategie využití ekonomického vlivu – investic, nedokáže zmírnit tak, jak by si

patrně přála. Případy Polska a České republiky jsou proto významné. Můžeme na nich vidět prvotní nadšení z čínských investic a vysoká očekávání.

V ČR to můžeme vidět na pro-čínské politice Miloše Zemana, který od začátku svého funkčního období od roku 2013 do července letošního roku stihnul navštívit ČLR pětkrát. Počátek čínských investic v ČR opravdu lze vidět nadějně. Velká očekávání ale ukončil krach hlavní investiční společnosti CEFC a její následné zadlužení, které musela vyřešit čínská státní firma CITIC. Nejen tento krach ale nízký podíl investic v reálu oprávněně způsobil kritické ohlasy na úkor Číny. Výsledkem je i fakt plynoucí z porovnání čínských a evropských investic. Evropské investice jsou o mnoho vyšší, bez rizik, pravidelné s evropskými fondy zahrnující rozvojové a kompenzační transfery. Zajímavým na případu krachu CEFC bylo zjištění, že Čína nemá své komerční aktéry pod kontrolou natolik, jak by si přála, což lze vidět u případů jejich korupce. Politika vlády vůči Číně je poslední dobou spíše kritická, za což mohl bezpečnostní problém společností Huawei i nízký podíl investic.

V případě Polska je neúspěch čínské politiky o něco znatelnější. Polsko bylo plánováno jako centrum čínské aktivity. Investice měly být obrovské. Reálně ale nezanechaly příliš dobrý dojem, což lze vidět na případu společnosti COVEC. Největším problémem v Polsku bylo pro Čínu vůbec najít investory. Což se podařilo, ale pouze v malém množství. Nepřispěl ani problém se společností Huawei. Právě na tomto případě se ale ukázalo, že vliv, který si v Polsku stačila Čína vybudovat, není velký. Absence premiéra na summitu 16+1 a obvinění ředitele Huawei za špionáž a následné zatčení to dokazují. Samotné Polsko poté deklarovalo, že ve vztahu s Čínou se budou zabývat pouze strategickým partnerstvím, nikoli iniciativou 16+1, protože ta ve svém účelu byla neúspěšnou.

Strategie čínské propagandy skrze média úspěšná nebyla, což je pravděpodobně způsobeno faktem, že postkomunistická Evropa je pod západním vlivem, kde se objevuje cenzura internetu opravdu velmi sporadicky, pokud vůbec, a nelze tak zajistit, aby byly zprávy o Číně pouze pozitivní. Pozitivní obraz o Číně byl vidět pouze v Maďarsku, jehož případ je od případu Polska a ČR o něco odlišný. Maďarsko ve kterém vládne Viktor Orbán, bylo pro svou domácí politiku kritizované liberálním Západem. Orbán vede silnou pro-čínskou politiku, ve které vidí Čínu víceméně jako alternativu. Finančním problémům Maďarska by totiž větší investice jistě pomohly. Politizace médií v Maďarsku způsobuje, že pohled na Čínu působí nekriticky, propaguje čínskou ekonomickou pozici a investice. Lze říct, že v Maďarsku byl díky

lepšímu podnikatelskému prostředí způsobenému pro-čínské politikou vlády a levné pracovní síle a větší úspěch čínských investic.

Na případech těchto tří jednotlivých zemí jsme se dozvěděli, že hlavním důvodem, proč se Číně nepodařilo zmenšit vliv západních mocností byl fakt, že podíl jejich investic v těchto státech byl o mnoho vyšší a nenesl potencionální bezpečnostní riziko. Co lze zaznamenat, je zvýšení vlivu v postkomunistické oblasti, ale spíše jen ve státech této oblasti, kde byla Čína schopna prosadit dlouhodobější a vyšší investice – Maďarsko. Úspěch čínské zahraniční politiky v Maďarsku je způsoben neliberální agendou jeho domácí vlády, kritikou EU a finančními problémy. Díky těmto aspektům hledá Maďarsko alternativu, kterou může vidět v Číně.

Ve dvou zbylých státech Polsku a ČR takového úspěchu jako v Maďarsku čínská zahraniční politika nedosáhla. A to i přesto, že Polsko i ČR podepsaly smlouvu o strategických partnerstvích dříve než Maďarsko, a Polsko bylo původně Čínou stanoveno jako centrum čínských investic. Důvodem neúspěchu jsou jistě nízké investice a bezpečnostní problémy, jako zajímavá otázka se jeví i důvod, proč byly přímé investice ale i akvizice v těchto státech menší než v Maďarsku. Zda je to díky silné pro-čínské politice maďarské vlády a prostředí, které media vytváří svým nekritickým přístupem k Číně, nebo díky pohodlnému podnikatelskému prostředí a levné pracovní síle. V polském případě lze také mluvit o levné pracovní síle, problém ale nastává v podnikatelském prostředí. Možná to byly právě špatné podmínky podnikatelského prostředí, které se naskytly při stavbě dálnice firmou COVEC, kdy domácí firmy nebyly ochotné poskytovat své produkty za zlevněnou cenu. V tomto ohledu ale nelze vinit vládu. Svou roli hraje i nákup technologií vyvíjených v těchto státech. Maďarsko čínské akvizice v tomto odvětví neproblematizuje. V Polsku a ČR jsou tyto akvizice problémem, díky nedávnému případu nanotechnologické společnosti HE3DA.

Celkově ale neleze popřít, že by Čína svůj vliv v postkomunistické Evropě neztvrdila. Lze ji v dnešní době chápat jako legitimní mocnost na tomto území širšímu a složitějšího zapletení do evropských záležitostí či investic do dopravních infrastruktur. Na mechanismus 16+1 lze pohlížet jako na náznak schopností Číny rozvinout svou ekonomickou zdatnost tak, aby mohla zpochybnit dominantní normy, pravidla a ujednání prosazované EU.

Bibliografie

cefceurope.com, 2018. *www.cefceurope.com*. [Online] Available at: <http://cefceurope.com> [Přístup získán 24 6 2019].

CEIAS, 2019. *Chinese Media Watch: China-EU & China-CEEC Cooperation in 2019*. [Online] Available at: <https://ceias.eu/wp-content/uploads/2019/06/Media-Watch-17plus1.pdf>

chinadaily.com, 2004. *www.chinadaily.com*. [Online] Available at: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-06/08/content_337598.htm

ČT24.cz, 2019. [Online] Available at: https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2848109-export-do-ciny-je-prilis-nizky-na-jak-casto-se-tam-jezdi-kritizoval-ministr?fbclid=IwAR0wbMIGkjoTgfHM6j5N2kvHbKf7ARElMpp5qgadhEYSW0NJHIVIN491_1Q

Čínská ambasáda v ČR, 2013. *cz.china-embassy.org*. [Online] Available at: <http://cz.china-embassy.org/cze/xwdt/t1030618.htm> [Přístup získán 9 květen 2019].

Aktuálně.cz, 2018. *Aktuálně.cz*. [Online] Available at: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nejdelsi-most-na-svete-cina-hongkong-macao/r~4480b192d5e611e8b3e20cc47ab5f122/> [Přístup získán 9 květen 2019].

Allison, G., 2018. *Is war between China and US inevitable?* [Interview] (20 11 2018).

Allison, G., 2018. *Osudová past*. 1. editor Praha: Prostor.

Bakešová, I., 2019. *Naše diplomatické vztahy s čínou se začali psát již v roce 1919*. [Online] Available at: <http://www.sinoskop.cz/cina-cr/sinolozka-bakesova-nase-diplomaticke-vztahy-s-cinou-se-zacaly-psat-uz-na-transsibirske-magistrale> [Přístup získán 14 6 2019].

Billioud, S., 2007. “Confucianism, ‘Cultural Tradition,’ and Official Discourse in China at the Start of the New Century.”. *China perspectives*, Issue 3, p. 50–65.

BrookingPapers, 2019. *A Forensic Examination of China’s National Accounts*. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/03/BPEA-2019-Forensic-Analysis-China.pdf>.

euro.cz, 2018. *www.euro.cz*. [Online] Available at: <https://www.euro.cz/byznys/cinske-investice-v-polsku-budovat-vliv-nikoliv-pracovni-mista-1419933> [Přístup získán 10 7 2019].

Fürst, R., 2004. *ČESKO-ČÍNSKÉ VZTAHY: OD BEZRADNOSTI K AKTIVNÍ POLITICE ČR*. Praha: IIR.

Fürst, R., Turcsányi R., Matura T. 2016. *THE VISEGRAD COUNTRIES' POLITICAL RELATIONS WITH CHINA: GOALS, RESULTS AND PROSPECTS*, Praha: Academia.

Furst, R., 2017. *Partnerství EU-ČLR vyžaduje update*. Praha: IIR.

Furst, R., 2017. The Czech Republic: Receiving the First Relevant Chinese Investments. *Chinese Investment in Europe*, listopad, pp. 41-47.

Furst, R., 2019. *THE REGIONAL FORMAT 16+1: EARLY RUSTING, STILL ALIVE AND EXPANDING INTO 17+1*, Praha: THE REGIONAL FORMAT 16+1: EARLY RUSTING, STILL ALIVE AND EXPANDING INTO 17+1.

Furst & Tesař, 2013. *China's comeback in former eastern Europe: No longer comrades, not yet strategic partners..* 1. vydání editor Praha: IIR.

Garlick, J., 2019. *ceias.eu*. [Online]

Available at: <https://ceias.eu/chinas-economic-statecraft-in-the-czech-republic-when-chinese-businesses-go-rogue-2/>

Gregušová, G., 2005. Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou. *Mezinárodní vztahy*, 1, pp. 7-21.

HanBan.org, 2019. *hanban.org*. [Online] Dostupné na:

http://english.hanban.org/node_10971.htm [Přístup získán 2019].

Hála, M., 2019. *Čína, ta Čína... Čí je to vina?*. [Online]

Available at: <https://sinopsis.cz/cina-ta-cina-ci-je-to-vina> [Přístup získán 11. 6. 2019].

Idnes.cz, 2017. *Idnes.cz*. [Online]

Available at: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-armada-mezinarodni-ustav-pro-strategicka-studia.A170222_095759_zahranicni_san [Přístup získán 9. květen 2019].

Ihned.cz, 2013. *Ihned.cz*. [Online]

Available at: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-59442260-cina-sjezd-parlament-vlada-slibuje-boj-korupce-vetsi-vydaje-armada> [Přístup získán 9. květen 2019].

Ihned.cz, 2018. Češi nás budou milovat. V Praze vzniká druhá tuzemská pobočka čínského Konfuciova institutu, před kterým varuje FBI i BIS. *egoihned.cz*.

Joseph, W., 2014. *Politics in China*. 2. editor New York : Oxford University Press.

Karásková, I., 2013. David Shambaugh: China Goes Global: The Partial Power. *Mezinárodní vztahy*, 2, s. 127-129.

- Karásková, T. M. Š., 2019. *Central Europe for sale: The politics of Chinas influence*. [Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf
- Kavalski, E., 2019. *ceias.eu*. [Online] Dostupné na: <https://ceias.eu/the-unintended-effects-of-chinas-silk-roads-in-central-and-eastern-europe/>
- Klimeš, O., 2017. Chinas cultural soft power. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE PHILOLOGICA 4 / ORIENTALIA PRAGENSIA*, s. 127-150.
- konfuciuvinstitut.cz, 2019. <http://konfucius.upol.cz>. [Online] Dostupné na: <http://konfucius.upol.cz>
- Kopecký, V. & Rezková, A., 2016. *Amo.cz*. [Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/10/AMO_Ceska-zahranicni-politika-vuci-Cine_-moznosti-priority-a-rizika.pdf [Přístup získán 23 4 2019].
- Li, C., 2014. China`s communist party state: The structure and dynamics of power. V: *Politics in China*. s. 192-223.
- Matura, T., 2017. Chinese Investments in Hungary: Few results but Great expectations. *Chinese inversments in Europe*, s. 75-80.
- Matura, T., 2019. *Chinese presence in Hungary*. [Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf
- Norris, W., 2016. *Chinese economic statecraft*, Ithaca: Cornell University Press.
- Pillsbury, M., 2016. *The Hundered-Year Marathon*. 2 editor místo neznámé: Macmillan US.
- PSSI, 2019. *COMPARATIVE ANALYSIS OF THE APPROACH TOWARDS CHINA: V4+ AND ONE BELT ONE ROAD*, Praha: Prague Security Studies Institute (PSSI).
- Ringen, S., 2018. *Perfektní diktatura. Čína ve 21.století*. 1. editor Praha: Academia.
- scmp.com, 2017. www.scmp.com. [Online] Dostupné na: <https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2115497/chinas-political-system-has-effective-checks-power-even-xi>
- Sahlins, M., 2014. Confucius Institutes: Academic Malware 孔子学院 学术的マルウェア. *The Asia-Pacific Journal*, 12(1).
- Sarek, Ł., 2018. *Chinese FDI in Poland: Still just wishful thinking*. [Online] Available at: <https://sinopsis.cz/en/chinese-fdi-in-poland-still-just-wishful-thinking/>

Shambaugh, D., 2016. *The China reader. The rising power*. 6. edice, Oxford University Press

sinopsis.cz, 2019. *www.sinopsis.cz*. [Online] Dostupné na: <https://sinopsis.cz/sinopsis/16-1/> [Přístup získán 23 4 2019].

sinopsis.cz, 2019. *www.sinopsis.cz*. [Online] Dostupné na: <https://sinopsis.cz/cinsky-pribeh-ve-svete/> [Přístup získán 4 7 2019].

Song, W., 2018. *China's Long March to Central and Eastern Europe*, Taipei: Academia Europæa.

Song, W., 2018. *Chinas relations with Central and Eastern Europe*. Taipei: Academia Europæa.

Szczudlik, J., 2017. Poland's Measured Approach to Chinese Investments. *Chinese Investments in Europe*, s 109-115.

Tomášek, M., 2019. *Právní systémy Dálného východu II.*. 1. editor Praha: Karolinum.

Turcsányi, R., 2019. *Friends or foes? How diverging views of communist past undermine.*: Asia Europe Journal.

Turcsányi, R., 2019. *Behind the Huawei Backlash in Poland and the Czech Republic*. [Online] Dostupné na: <https://ceias.eu/behind-the-huawei-backlash-in-poland-and-the-czech-republic-2/>

vlada.cz, 2018. *vlada.cz*. [Online] Dostupné na: https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/Predsednictvi_CR_V4/ [Přístup získán 23 6 2019].

voxeurop.eu, 2011. *www.voxeurop.eu*. [Online] Dostupné na: <https://voxeurop.eu/en/content/article/716731-motorway-china-couldnt-build>

Wang, F.-L. 2017. *The China Order: Centralia, World Empire, and the Nature of Chinese Power.*. Dostupné na:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1575566&lang=cs&site=eds-live&scope=site> (Accessed: 22 April 2019) ed. Albany, NY: SUNY Press.

Xi, J., 2017. *19th National Congress of the Communist Party of China October*. Peking, Xinhua.